

ΙΔΡΥΘΗΚΕ ΣΤΑ 1903

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ-ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΛΞΕ. ΠΑΛΛΗΣ:	Κίνηση, τοῦ Κάρου.
ΙΟΥΛΙΑ ΠΕΡΣΑΚΗ:	Ἡ ἀρραβωνιασμένη.
ΝΙΚ. ΠΑΤΡΙΝΑΚΟΣ:	Ὁ πλοῦτος τῆς Δημοτικῆς.
ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ:	Ρήγας ὁ Βελεστινῆς.
ΑΓΓΕΛΟΣ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΟΣ:	Ὁ Φάρος, Ἠλίψη.
ΡΙΤΑ Ν. ΜΠΟΥΜΗ:	Ζήλεια.
Β. ΚΟΥΖΟΠΟΥΛΟΣ:	Ἴον Ἀλ. Μπρατέζου-Βοϊνέτσι.
ΜΠΡΑΤΕΣΚΟΥ-ΒΟΪΝΕΣΤΙ:	Τὸ Βιολοντσέλο.
Μ. ΦΙΛΗΝΤΑΣ:	Γλωσσολογικά.
ΜΙΧ. Γ. ΠΕΤΡΙΑΔΗΣ:	Ἀπὸ τῆ Ζωῆ καὶ Τέχνη.
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ:	Φαινόμενα καὶ Πράγματα.—Ἐπιγράμματα.—Νέα Βιβλία.—Ὅ,τι θέλετε.
Ἡ ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ Κ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗ:	Γράμματα τῆς γῆρας Ἐφταλιώτη καὶ τῶν Ἀλέξ. Πάλλη καὶ Ε. Clément.

10-11

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Γ'. ΧΡΟΝΟΣ ΚΒ'
ΤΕΥΧΟΣ 10-11 (795-6)
ΙΟΥΛΙΟΣ-ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1930

ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ
ΔΡΧ. 5—

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
ΤΕΥΧΟΣ 10-11 (795-8) ΙΟΥΛΙΟΣ-ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1930

ΚΥΚΝΕΙΟ

Ψυχάρη, τον Αργύρη εκεί που πας αν δεις,
πέξ του πια τώρα δε θα αργήσω
τρίτος και εγώ προς το λιμάνι της Στερνης
Γαλήνης να αρμενίσω.

ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗΣ

ΑΠΟ ΤΟΝ "ΤΡΑΓΟΥΔΙΣΤΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ,,

ΟΤΑΝ ΠΡΟΣΕΥΧΕΤΑΙ ΤΟ ΠΑΙΔΑΚΙ

Τὸ παιδάκι ὅταν προσεύχεται
μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα
κι ἀπὸ τὴν καρδίᾳ του βγαίνουν
τὰ λογίγια του ἕνα ἕνα,

Τὰ γαγγλιόκια ὅλα μαζεύονται
γύρω καὶ ταῖτί τους γέρνουν
κι ὅλα τὰ λογίγια παίρνουνε
καὶ στὸν οὐρανὸ τὰ φέρνουν.

Μπαρὸς στὸ θρόνο ἐκεί τοῦ Πλάστη μας
ὅλα αὐτὰ τὰ ἄθωα λογίγια
τὰ γαγγλιόδια τὰ ταιριάζουνε
καὶ τὰ κίνουν τραγουδάκια.

ΝΥΧΤΑ

Νύχτα στὰ βουνά, στὰ δάση,
πέφτει μὲ ἴσκιους καὶ δροσιές.
Τὸ πουλιάκι ἔχουν κοιμηθῆσει
στῶν δεντρῶν τὶς φυλλοσιές.

Μόνον ἡ κρουσταλλένια βροῦση
μὲς στὸν κήπο κελαηδεῖ
κι ἀγροντὰ γιὰ νὰ ποτίσει
κάθε ἀνθό, κάθε κλαδί.

Κάποτε τὰ γέρι ἂν γίναιε
μὲς στὰ κλόνια τὰ νύθηρά,
ὅλα τὰ πουλιάκια κίνηι
νὰ τινάζουν τὰ φτερά.

Τὰ σημένιο φεγγαράκι,
--κοίτα χέριας κι ὀμορφιές --
μπάνει ἀπ' τὸ παραθηράκι
καὶ μᾶς κάνει ζωγραφιές.

Η ΟΜΠΡΕΛΛΑ

Μὴ ὀμπροστίτσα σταχτερή,
ἔλα πέξ μου ἂν μᾶς χωρεῖ
καὶ τοὺς δυὸ ἀπὸ κάτω.

Ἐνα σύννεφο περνᾷ
καὶ πετᾷ τὴν πρώτη, νά,
τὴ σταλαματιά του.

Μᾶς χωρεῖ--στὸ λέω σωστά--
εἴτε βρέξει δυνατὰ
εἴτε πέσει χιόνι.

Μᾶς χωρεῖ, κι ὅ,τι ἂν γενεῖ,
γιατὶ ἀγάπη ἀληθινή
πάντα μᾶς ἐνώνει.

Τάκου, τάκ, χοντρή βροχή
τώρα παίζει κι ἀντηχεῖ
πάνω στὴν ὀμπρέλλα.

Ἐλα πλάι, ποὺ σ' ἀγαπῶ,
γιὰ ν' ἀκούσεις τὸ σκοπὸ
τῆς βροχοῦλας. Ἐλα.

Η ΚΑΛΗ ΓΙΑΓΙΑ

Τὶ καλὴ ἦε γιαγιά μου, ἀλήθεια.
Ξαίρει τόσα παραμύθια
ἦ καλὴ γιαγιά.

Χτὲς τὸ βράδυ μούπε πάλι
δίπλα στὸ μικρὸ μαγκάλι
γιὰ τὰ δυὸ τραγιά.

Ἐγὼ σκάλιζα τὴ στάχτη
κι αὐτὴ δὸς του μὲ τὰ δρόραχτι
ἔκλωθε μαλλί.

Καὶ τὰ κάστανά μας τρίζαν
μὲς στὴ στάχτη καὶ μυρίζαν.
Μ' ἄρεσαν πολὺ.

Κόκκινη κλωστή δεμένη,
στὴν ἀνέμη τυλιγμένη...
Νύσταξε ἦε γιαγιά.

Κοιμηθήκαμε κ' οἱ δυὸ μας
κ' εἶδαμε καὶ σὸνειρό μας
καὶ τὰ δυὸ τραγιά.

ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

Η ΑΡΡΑΒΩΝΙΑΣΜΕΝΗ

Ἡ μικρὴ καμαριέρα τὸν δεκάξη χρόνων εἶχε συζήτηση τὸ μεσημέρι, τὴν ὥρα τοῦ φαγιού, μὲ τὴ νεοφερμένη μαγειρίσσα τῶν εἰκοσιδύο χρόνων. Ἡ προηγούμενη τῆς εἶχε μάθει πολλά πολλά... Τὴν ἐξέταζε λοιπὸν καὶ τούτη καὶ τῆς φαινότανε κουτὴ καὶ ἀγαθὴ, καὶ ἀπ' αὐτὴ ὁμως κάτι θὰ εἶχε νὰ μάθει.

Ἄλλὰ ἡ Κούλα, ἡ νέα μαγειρίσσα, εἶχε τὸ λογισμό τῆς στὴν παλιά τῆς κυρία καὶ τῆς τόλεγε τῆς καμαριέρας κάθε φορὰ ποῦ ἐρωγαν:

— Ἄν καὶ παράξενη, νευρική ἡ κυρία μου, μ' ἀγαποῦσε ὁμως. Μὲ λέγανε στὴν πατρίδα μου Κυριακούλα ἀλλὰ ἐκεῖνη μ' ἔβγαλε ἀπάνω στὶς βαριές δουλειές Κούλα. «Κουράγιο Κούλα, μπράβο Κούλα!» καὶ μοῦμινε Κούλα.

Ὅταν τελείωνε τὸ φαί τῆς ἡ Κούλα ἔκανε τὸ σταυρό τῆς, ἀναστένανε ἀπὸ εὐγνωμοσύνη, δίπλωνε τὴν πετσέτα τῆς καὶ σέρνοντας τὰ πόδια τῆς ἀπὸ κοῦραση καὶ κάτι ἔννοιες δικῆς τῆς, πῆγαινε στὸ νεροχῦτὴ ν' ἀρχίσει τὰ πιάτα τῆς. Κι ὅταν τ' ἀπόγεμα τελείωνε τὶς δουλειές, νὰ διαβάσει δὲν ἤξαιρε οἷτε νὰ ράψει, ἔφραγε στὸ νοῦ τῆς πάλι τὴν πρῶτη τῆς κυρία μὲ τοὺς δυὸ σκύλους ποῦ εἶχε, τὸ Μπούμπη καὶ τὴ Λούλα, καὶ ἔλεγε στὴν καμαριέριτσα σὰ νὰ ἐξακολουθοῦσε μιὰ συζήτηση ποῦ εἶχαν διακόψει:

— Εἶχαν φέρεῖ ἀπ' τὸ Πορσί καὶ χαρίσει στὴν κυρία μου τὸν Μπούμπη. Τὸν κλείναμε ὄλο μέσα γιὰ νὰ μὴν ξεπορτίσει καὶ τὸν χάσουμε. Ἀπ' τὴν πολλὴ κλεισοῦρα κατάντησε καὶ αὐτὸς ὄλο νὰ νυστάζει καὶ νὰ κοιμάται στὸν καναπέ! Μιὰ μέρα ὁμως βρῖσκει τὴν ἐξώπορτα ἀνοιχτὴ, βγαίνει ἔξω καὶ τὸνε χάσαμε... Εἰδοποίησε ἡ κυρία μου τὴν ἀτυνομία, τὸ γράφει στὶς ἐφημερίδες ἀμέσως, ἀλλ' αὐτὸς ὁ πονηρὸς σὲ δυὸ μέρες ἦρθε καὶ ἔλλαβε κάτω ἀπ' τὰ παράθυρα τοῦ σπιτιοῦ. Τὸν ἀκοῖσα καὶ τρέχω καὶ τ' ἀνοίγω. Τὸν ἀπολουθοῦσε μιὰ σκυλίτσα μαύρη ὅπως αὐτός. Τρέχει, λαχανιάζει καὶ ἀνεβαίνει τὶς σκάλες ἴσα στὴν κάμαρα τῆς κυρίας. Ἀπὸ πίσω ἡ σκυλίτσα. Τάχασε ἡ κυρία ἅμα τὸν εἶδε καὶ ἔτσι χαρούμενο. «Μπούμπη, ποῦ εἶσονται;» τὸν ρωτᾷ, «καὶ τ' ἄλλο τί σκυλί εἶν' αὐτό;». Τὸ ἐξετάζει... Εἶτανε θηλυκὸ. «Βρε Μπούμπη, νύφη μου ἔφραγε;».

Τρελλάθηκε στὰ γέλια ἡ καμαριέριτσα:

— Ἄχ, τί ὄρατα, τί ὄρατα! πὲς καὶ ἄλλα Κούλα!

— Τὶ νὰ πῶ; Νὰ αὐτά...

Καὶ μιὰ νύχτα στὸ κρεβάτι, τοὺς πεισμένες, εἶπε ἡ Κούλα στὴν καμαριέρα ποῖν σβήσουν τὸ φῶς.

— Εἶμαι ἀρραβωνιασμένη.

— Μπά;

— Ναί, μ' ἔναν ἰδραυλικό.

— Ποῦ τὸν γνώρισες; Λέγε, λέγε!

— Στάσου ντέ! Θὰ σοῦ πῶ... Τότε γνώρισα στὸ δρόμο, μόνη μου. Ἡ κυρία μου ἔφραγε ὄλο τ' ἀπόγεμα. Πῆγαινε περίπατο, στὸν κινηματογράφο, στὰ ἐμπορικά, στὶς φίλες τῆς. Μόλις ἔφραγε μ' ἔπαινε μιὰ κούραση! .. ἄμυνα τὰ πιάτα νὰ στραγγίζον στὸ νεροχῦτὴ καὶ ἔβγαίνα στὸ παράθυρο. Βλέπεις ἐκεῖ τέσσερα χρόνια εἶμονα μόνη, συγγίριζα ἔξι κάμαρες, τὸ φαί, τὴν πλύση καὶ ὄλες τὶς ἄλλες δουλειές. Δὲ μ' ἔννοιαζαν αὐτά, ὅσο ποῦ δὲν εἶχα κανένα νὰ μιλήσω. Στὸ τραπέζι ποῦ σέρβιρα ἔβανα νὰ πῶ τίποτα, «μὴν ἔχεις δῶδὸ τὸ νοῦ σου» μοῦῆλεγε ἡ κυρία μου. «σὴν δουλειά σου! Νὰ βρίζεις νερό στὰ ποτήρια ὅταν ἀδειάζουν, νὰ κόψεις ψωμί ὅταν χρειάζεται, νὰ σηκώνεις τὰ λερωμένα πιάτα καὶ νὰ βάζεις καθαρά». Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ στέκομαι ὀρθή, σοβαρή, καὶ ν' ἀκούω ἀκόμα τ' ἀστεία ποῦ ἔλεγε ὁ κύριος, κίνοντας τὴν κοιφή. Ἐνα ἀπόγεμα, ποῦ ἔφραγε πάλι ἡ κυρία μου, εἶμονα σὰ λυπημένη, σὰ στεναχωρημένη, σὰν ἀνήμπορη, χωρὶς αἰτία. Μοῦ ῥγότανε νὰ βάλω φωνές καὶ νὰ τραβῶ τὰ μαλλιά μου. Ἀφῆνω τὶς δουλειές στὴν μπάνια, πλένομαι, συγγίριζομαι καὶ βγαίνω στὸ παράθυρο. Κάθησα ὡς μιὰ ὥρα ἔτσι καὶ ἔβλεπα. Ἐκεῖ ποῦ κοιτάξα βλέπω ἕνα νέο χωρὶς σακκάκι καὶ μὲ τὰ μαλλιά τοῦ ποικαίμου ἀνασηκωμένα νύχεται ἀπὸ μακριά. Κρατοῦσε στὸνα χέρι τρεῖς βρύσες τοῦ νεροῦ προυτίζινες καὶ τρεῖς ἀπ' τ' ἄλλο. Σὰν περνοῦσε κάτω ἀπ' τὸ παράθυρό μου τὸν κοιτάξα καὶ μὲ κοίταξε. Προχώρησε ὁμως καὶ ὅταν εἶτανε νὰ στρίψει στὸ στενό, ἡ φωνή μου βγήκε μόνη ἀπὸ τὸ στόμα καὶ φωνάξω:

— Ψίτ, ψίτ! Παλιζάρι μὲ τὶς βρύσες!

Κοντοσταθῆκα, μὲ εἶδε καὶ νόμισε πὼς τὸν κοροῖδεῖω. Σταμάτησε σκαφτικός καὶ ἔστερα σιγὰ ἦρθε κοντά μου.

— Μὲ γνωρίζεις; μοῦ κάνει.

— Ὁχι...

— Γιατί τότε μὲ φωνάξεις;

— Ἔτσι! Ἔτσι!...

Πιάσαμε λοιπὸν κοιβέντα καὶ μοῦ εἶπε τὸ μαγαζὶ ποῦ δούλευε, κάπου ἐκεῖ κοντά. Σὰν ἔφραγε πῆγα στὴν κοίτινα, τελείωσα τὶς δουλειές μου ποῦχα ἀμῆσει στὴ μέση, καὶ ὅταν κείθησα εἶμονα ξεκούραστη καὶ εὐχαριστημένη. Τὴν ἄλλη μέρα ἀπὸ χωρὶς βγήκα στὸ παράθυρο. Δὲ φάνηκε... Περνοῦνε μιὰ, δυὸ, τρεῖς, τέσσερις μέρες, τίποτα!... Ἐβουλώνω καὶ ἐγὼ τὸ νεροχῦτὴ καὶ χώνω μιὰ πατασαβούρα βαθεῖα, βαθεῖα. Τὸν ξαναβουλώνω καὶ τρέχω στὴν κυρία:

— Κυρία, ὁ νεροχῦτης πλημμύρα, βούλωσε!

— Να ρίξεις βραστό νερό με ποτίσα.

— Από όποτε είναι πού ρίχνω.

— Τότε να φρονιάξεις έναν υδραυλικό.

Περιμένα να φύγει, συγκρίστηκα άμεσα ως και τρέχω στο μαγαζί του.

— Μας βούλωσε ό νεροχύτης, του λέω, έλα.

— Θαρθώ σε λιγάκι.

Όταν ήρθε, άνοιξε τόν νεροχύτη κ' έβγαλε με τόν σήμα τήν πατααβούρα. Με κοίταξε λοξά και χαμογέλασε. "Υστερα κάτι μούπε, κάτι τούλα και στο τέλος με ρώτησε:

— Τι λές, πάμε τήν Κυριακή κανέναν περιπάτο;

— Ναί...

Συμφωνήσαμε για όλα. Τήν Κυριακή είπα στην κυρία μου πως θα πάω σε μιá ξερόδρομη μου πού είναι ύπηρεσία σε κάποιο σπίτι. Συναντηθήκαμε μ' αυτόν στην πλατεία Κάνιγος, πήραμε τ' αυτοκίνητο και βγήκαμε στο Μαρούσι. Από εκεί άφου με τράτασε λουκούμι και νερό, τραβήξαμε για τήν Κηφισιά. Σ' όλο τόν δρόμο τρώγαμε στρουγάλια και φρυστίκια άράπικα.

Με κρατούσε από τόν χέρι. Νόμιζα πως είχ' άρήσει τόν κόσμο, πως είχα πεθάνει και βρισκόμουν στον παράδεισο... Στην Κηφισιά καθίσαμε σε μιá μπύρα και πριν σηκοηόουμε να φύγουμε, γιατί είχε νυχτώσει, μου λέει:

— Βρέ Κούλα, τόν πισταίεις; ός σήμερα δέν τόχα καταλάβει πως είμαι φτωχός... "Πήδελι να είμαι πλούσιος.

— Και τί θάκανες;

— Θάπαινα μιá κάμαρα να σε βάλω μέσα, γιατί τόρα όπως είμαι δέν μπορώ. Έχω μητέρα και τρεις άδελφές που περιμένουν από μ να.

Και μόλις φτάσαμε στην Αθήνα έξω άπ' τόν σταθμό Λαυρίου με ρωτάει:

— Θέλεις να φύγεις άπ' τήν κυρία σου να πισόουμε κάμαρα, να πώς να εργαστείς σε ζαχαροπλαστείο, να καθαρίσεις φρούτα;

— Ναί...

Σε δέκα μέρες έπιασε κάμαρα κ' έφυγα άπ' τήν κυρία μου καιρά. Όταν κουβάλησα τόν μπαούλο μου και μπήκα μέσα, άρχισα τά κλιμάτα... Τρεις μέρες και τρεις νύχτες θυμώμουν τες συμβουλές τής μάνας μου και τόν έσπρωχνα... Μά ύστερότερα όμως, σε ρωτάω, πές μου, πως έζησα; "Όλο τραγουδοΐσα! Συγούζα, έπλενα, μαγέρενα και τόν περιμένα να γυρίσει άπ' τή δουλειά. Άλλά δέν τόν βίρανα σε τίποτα, έγώ πλήρωνα τόν νοζι, έγώ ξόδενα όλο άπ' τά χρήματά μου. Έξη μήνες πέρασα έτσι ειχάριστα. Σά να είχα διορία! Άπίνω στους έξη μήνες ένα ποί, μόλις είχε φύγει, άκούω τήν πόρτα δυνατά ντάπ ντούπ, και κάτι στρουγκλιές και βρισίες μαζί «Άνοιξε μωρή!» θά στί πώ όμως και μιá άλλη ώρα κορακίστικα γιατί ντρέπομαι τόρα. Άνοίγω

και πριν προφτάσω να καταλάβω, μιá μουσούρια με πάνει άπ' τά μαλλιά και με τες μπουνές με σακατέβει: Ποιά είσαι καλέ, τί ζητάς από μένα, τή ρωτάω;

— Μου πήρες τόν γό μου, τόν καμαρί μου!

Και πάλι άλλες βρισίες, χειρότερες. Κατάφερα να βγει έξω και κλειδώνω τήν κάμαρά μου και τόν περιμένα. Τόν μεσημέρι δέν ήρθε, ούτε τόν βράδυ ούτε τή νύχτα. Τόν πρωί-πρωί σηκώνομαι και πάω στο μαγαζί του. Τ' άφεντικό του μ' έδιωξε. Πάω τότε και' ευθείαν στο σπίτι του. «Ό,τι βρέξει άς κατεβάσει» συλλογιζόμουν στο δρόμο. Σάν τες λάμψεις παρουσίστηκαν να με πνίξουν οι άδελφές του άμα με είδαν. Άλλά νίτος κ' έρχεται.

— Τι είναι αυτά που παθαίνω; τόν ρωτάω.

— Τι παθαίνεις; Έγώ τράβηξα κλήρο. Θα πάω τή Δευτέρα στραπατώνης. Έσο δημορφάμορφα θα γυρίσεις στην πατρίδα σου.

— Και τά λεφτά σου; ρώτησε μ' ενδιαφέρο ή καμαριέρα και με φωνή άλλαγμένη από τή συγκίνηση.

— Να ήταν κι άλλα! Έφτά χιλιάδες. Όταν μ' άφησε, μ' εκατοντριάντα δραχμές βρισκόμουν.

— Σκύλα!

— Τι τί θέλεις; τόν πόνεσα και τού γράφω στη Λάρισα που είναι στραπατώνης. Του στέλνω και λίγο χαρτζηλίκι...

Τήν εξέτασε τότε ή καμαριέρα άπ' τόν κεφάλι με τά μαύρα κατσαρά μαλλιά ως τά πόδια που έσερνε κ' ή καρδιά της μέσα φτερούγισε...

Συχνά λοιπόν ύστερ' άπ' αυτή τήν έκμυστήρηση έβαζε ή μαγειρίσσα τήν καμαριέρα και τού έγραφε. Σπάνια λάβαινε άπάντησή του. Στο τελευταίο του γράμμα, λιγόλογο, έγραφε κατά λέξη: «Τώρα μη ρωτάς τά χάλια μου και τήν άπενταρία μου. Τή νύχτα από τήν έννοια ξαγρυπνώω και κάνω συντροφιά με τά ποντίκια».

Τόν ίδιο βράδυ κλειστήκαν στην κάμαρά τους και ύπαγόρευε ή μαγειρίσσα άργά-άργά σμίγοντας τά φρούδια κι άναστενάζοντας. «Άν έσο κάνεις συντροφιά με τά ποντίκια, έγώ τι να πώ; Μαγερεύω για έννεα άτομα, πλένω μιá ντουζίνα κατσαρόλες, κι όλο όρθή μπροστά στο τζάκι και στο νεροχύτη σε συλλογίζομαι, σε συλλογίζομαι, κάνοντας συντροφιά με τά πιάτα».

Δέ μιλήσανε έπειτα καθόλου κι άφου γδυθήκανε, πριν πέσουν στο κρεβάτι, ρώτησε ή καμαριέριτσα σιγά και δειλά, όπως ρωτάνε τόν γιατρό σε μιá σοβαρή άρρώστεια.

— Μά θά σε πάρει;

«Η άλλη στάθηκε. Κι άφου για λίγο σκέφτηκε, σήκωσε τόν βλέμμα της και τόν χέρι της προς τόν ουρανό. Άπό εκεί περιμένε κ' ή ίδια προστασία και άπάντηση.

Ο ΠΛΟΥΤΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ

Ο κ. Νικ. Πατρινάκος, δάσκαλος από τη Σπάρτη και φίλος του «Νουμά», είχε την καλοσύνη να μās εμπιστευθεί μιὰ μελέτη που σκάφωσε «για δασκάλους και για παιδιά» — όπως λέει — και που σ' αὐτὴν πραγματεύεται τὰ ἐξῆς σπουδαιότατα ζητήματα: Τὸ σχολεῖο Ἑργασίας, τὸ γλωσσικὸ μās ζήτημα, τὴν τοπικὴ μεταρρύθμιση καὶ τὸ Λατινικὸ Ἀλφάβητο.

Ἡ μελέτη χωρίζεται σὲ δύο μέρη — «δύο γραφές», ὅπως σημειώνει ὁ Πατρινάκος, καὶ πιάνει 40 καὶ πάνω πυκνογραμμμένες σελίδες γραφομηχανῆς. Δουλεῖα μὲ τὰ ὅλα τῆς, δηλαδή. Καὶ δουλεῖα κανονικὴ ὄχι ἀπὸ δάσκαλο σχολαστικὸ μὰ ἀπὸ φωτισμένο μυαλὸ που ἔχει καλὰ τὴ θὰ πεῖ Δημοτικισμὸς καὶ που ἔχει παρακολογήσει μὲ πίστη καὶ μάφρωση τοὺς ἀγῶνες που ἔκανε ὁ «Νουμάς» γιὰ τὴ ζωντανή μās γλῶσσα. Στὸν τελευταῖο ἀφιερώνεται καὶ ἡ μελέτη.

Δημοσιεύουμε στὸ σημερινὸ μās φύλλο ἓνα κομμάτι ἀπὸ τὸ κεφάλαιο γιὰ τὸ γλωσσικὸ μās ζήτημα, που ἔχει καὶ κάποια ἐπακαιρότητα. μās φαίνεται, γιὰτὸ σὲ ὄρισμένα σημεῖα του θίγεται καὶ τὸ περίφημο ζήτημα: Εἶναι ἢ δὲν εἶναι ἡ Δημοτικὴ μās ἰκανὴ καὶ γιὰ τὰ βαρεῖα ἔργα τοῦ λόγου, τὰ Ἐπιστημονικὰ καὶ τὰ λογιῆς αισθητικὰ συγγράμματα:

Ἡ γλῶσσα που μιλάει κάθε λαὸς σὺν καὶ τὸ ὄργανο, ἀπὸ διάφορες αἰτίες — φυσιολογικῆς, ψυχολογικῆς, κλιματολογικῆς — που ἐπιδροῖνε στὰ ὄργανα που τὴν ἀποτελοῦνε, ἀλλάζει λίγο λίγο ἐπειδὴ ἀλλαγῆς ἔχουν στὰ ὄργανα που τὴν παράγουν. Κ' ἡ Ἀττικὴ εἶναι μιὰ φθορὰ — ἀποτέλεσμα ἐξέλιξης — τῆς ἀρχαίας Ἰωνικῆς καὶ Αἰολικῆς καὶ γι' αὐτὸ τὰ «μελισσάων» τῆς ἀρχαίας «μελισσῶν» καὶ τὰ «νυμφῶν» «νυμφῶν». Αὐτὸν ἡ γλῶσσα ἡ δημοτικὴ εἶναι ἢ γλῶσσα ὄχι ἡ Ἀττικὴ ἀλλὰ ἡ Ὀμηρικὴ, ἂν θέλετε, που φανερώνεται τέτοια τώρα ὕστερα ἀπὸ τὴς ἐπιδράσεις γλωσσολογικῶν νόμων που εἴπαμε παραπάνω.

Κι ἀφοῦ αὐτὴ εἶναι ἡ γλῶσσα ἡ δική μās, τῆς ψυχῆς μās, ἡ καθαρεύουσα εἶναι γιὰ μās μιὰ φτιαστὴ γλῶσσα, μιὰ γλῶσσα που πρὶν ἀπὸ αἰῶνες ἔφτανε στὴν ψυχὴ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, ἀλλὰ ἀπὸ τὴ δική μās στέκει μακριὰ, οὔτε τὴν ἀγγίζει καθόλου. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ γλωσσικὸ ζήτημα κοντὰ στ' ἄλλα ἔχει καταντήσει καὶ ζήτημα ἠθικὸ.

Ἡ καθαρεύουσα σὺν γλῶσσα φτιαστὴ, δὲ μπορεῖ νὰ μās ἐκφράσει τὰ αἰσθήματα ζωντανά, εὐκρινά, καὶ πρὸ παντὸς τοῦ παιδιοῦ. Ἡ καθαρεύουσα ὀδηγεῖ τὸ παιδί στὴν ὑποκρισία, ἀναγκάζοντάς το νὰ ὑποκρίνεται προκειμένου νὰ ζωγραφίσει αἰσθημάτων του καὶ συναισθήματα διπλώνει τὴ φωνὴ τῆς ψυχῆς του μὲ φασκιές, τῆς περνάει στενὰ φουστάνια τῆς καθαρεύουσας τὴν καλλιλογία, ὅσοτου τέλος τὸ παιδί φτάνει νὰ ραδιάζει στὸ χαρτί του ἢ στὴν ὀμίλια του λέξεις κενές χωρὶς κανένα νόημα γιὰ τὸ ἴδιο καὶ τὰ πραγματικὰ του αἰσθήματα.

«Τὸ ζήτημα τὸ γλωσσικὸ εἶναι καὶ ἠθικὸ»

ἔλεγε κάποιον ὁ μακαρίτης ὁ Ψυχίρης. Αὐτὸ εἶναι.

Εἶπαν πὼς ἡ γλῶσσα τοῦ λαοῦ εἶναι χυδαία. Ἰσχυρίστηκαν πὼς ὄρατα διανοήματα τοῦ παιδιοῦ παίρνουν μιὰ χυδαίότητα ὅταν ἐκφράζονται μὲ τὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ. Τί λόγος!...

Ὁ Λορέντζος Μαβίλης, ὁ ἀθάνατος ἥρωας τοῦ Ἀρίσκου, κατὰ τὴν ἱστορικὴ συνεδρίαση τῆς Βουλῆς τῆς 26 τοῦ Φλεβρίου τοῦ 1911 ὡς βουλευτῆς Κερκίρας, ἔβγαλε τὸν ὀραϊότερο λόγο ἐπερασπίζοντας τὴ δημοτικὴ καὶ μέσο σ' ἄλλα εἶπε:

«Ἀλλὰ χαρακτηρίζεται ἡ γλῶσσα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ὡς χυδαία: Γλῶσσα χυδαία δὲν ὑπάρχει ὑπάρχουν μόνο χυδαῖοι ἄνθρωποι καὶ δυστυχῶς πολλοὶ καὶ τῶν ὀμιλούντων τὴν καθαρεύουσαν εἶναι χυδαῖοι. Ὀνομάζεται ἡ γλῶσσα τοῦ λαοῦ δουλική. Ἀλλὰ γλῶσσα δουλικὴ δὲν ὑπάρχει, ὡς θὰ σὲς βεβαιώσω, ἂν τὸν ἐρωτήσετε, ὁ κ. Χατζηδάρας, εἰδικὸς γλωσσολόγος».

Ἐδῶ τελειώνουμε δὲν μπορεῖ νὰ λέγονται καὶ ἄλλες φορές αὐτὰ τὰ πράγματα που ἔφριξε τὸ χαρτί νὰ τὴ δέχεται κάθε μῆρα καὶ βαρνεύστησαν κ' οἱ τοῖχοι νὰ τ' ἀκούνε. Τίπαν, τὰ φώναξαν, τὰ σίλπιαν.

Ἡ δουλειὰ αὐτὴ δημιούργησε ἱστορία, ἱστορία μεγάλη, δημιούργησε μίσητες: Ψυχίρης, Παύλης, Ἐφαλαιώτης, Ταγκόπουλος καὶ ἄλλοι.

Εἶναι ἀληθινὴ ἡ ἰδέα, ὅσο καὶ μεγάλη, που ἔφτιασε ἕνας Παύλης νὰ φωνάξει στὸν Ψυχίρη: «Ὁ λόγος ὁ Σὸς ἢ ἀλήθεια ἔστιν».

Εἶπαν πὼς ἡ γλῶσσα τοῦ λαοῦ δὲν εἶναι ὄρατα, δὲν ἔχει πλοῦτο. Εἶναι ἀνεπαρκῆς γιὰ ἐπιστημονικὸς ὄρους, δὲν μποροῦμε νὰ τὴν μεταχειριστοῦμε σὲ σύγγραμμα, στὴν ἱστορία. Αἰθὸς. Ὁ φίλος τῆς Ἑλλάδας Οὐμπέρτ Περνὸ λέει: «Ὅσοις καὶ ἂν κοιτάξει τὸ ὅτι βγήκε ὡς σήμερα ἀπὸ νεότερη φιλολογικὴ ἐργασία στὴ νέα Ἑλληνικὴ γλῶσσα, θ' ἀπορήσει γιὰ τὸν ἄπειρο πλοῦτο τοῦ λεξικοῦ τῆς. Ὁ καθένας θὰ θαυμάζει στοὺς κατοπινὸς καιροὺς αὐτὴ τὴ γλῶσσα».

Ὅριστε τί λέει καὶ ὁ Φλωριέλ: «Ἡ νεοελληνικὴ γλῶσσα, τέτοια που γίνεται μὲς στὴ δημοτικὴ τραγοῖδια, ἀπλὸ καὶ καθάριο ὄργανο τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ξεφορτωμένη ἀπὸ κάθε παράλογο στολισμὸ τάχα καὶ πλοῦτισμὸ που θέλουνε νὰ τῆς δώσουνε οἱ λογιώτατοι, εἶναι μιὰ γλῶσσα ἀξίολογὴ στὸ καθεστὴ τῆς, ἔχει λεξικὸ ὀμοίωμοφο καὶ πρὸ πλοῦτο ἀπὸ τὴ Γερμανικὴ, εἶναι εὐκολονόητη ἴσα μὲ τὴ Γαλλικὴ, πρὸ λυγρὴ ἀπὸ τὴν Ἰταλικὴ καὶ πρὸ ἑναρμόνια ἀπὸ τὴν Ἰσπανικὴ. Θέλω νὰ πῶ πὼς ἔχει τόσες χάρες, που μποροῦμε νὰ τὴν ποῦμε τὴν ὀμορφότερη γλῶσσα τῆς Ἑρώπης, τὴ γλῶσσα

ποὺν μπορεῖ νὰ γίνει ἡ πιὸ τέλεια ἀπ' ὅλες».

Ἐξ ἄλλου ἀποδείχτηκε τρανὰ πὺς ἡ δημοτικὴ εἶναι ἄξια νὰ δουλῆσαι ἓνα ἐπιστημονικὸ ἔργο ἢ μιὰ ἱστορία. Εἶπαν πὺς δὲν μποροῦμε νὰ μεταφράσουμε τοὺς ἐπιστημονικοὺς ὄρους. Τέλος-τέλος δὲν εἶναι καμμιά ἀνάγκη γράφετε σεῖς, κίριοι ἐπιστήμονες, τὰ συγγράμματά σας στὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ. νὰ νιώθει τὰ νοήματά σας, νὰ σᾶς ἀκολουθεῖ στὴν ἐπιστημονικὴ ἔρευνα καὶ οἱ ὄροι ἅς μένουν ἔτσι. Ὅποιος θέλει δὲν εἶναι δύσκολο νὰ τοὺς μάθει ἀφοῦ σεῖς δὲν ἔχετε τὴν ὑπομονὴ καὶ τὴν καλοσύνη νὰ τοὺς μεταφέρετε στὴ δημοτικὴ γλῶσσα.

Λένε πὺς ἐπιστημονικὸ ἔργο στὴ δημοτικὴ δὲ στέκει. Ψέμματα. Ἐγὼ ἐμπρός μου μιὰ Πειραματικὴ Φυσικὴ τῆς Ε' τοῦ Δημοτικοῦ τοῦ Νέοντα Ἐλάτου, ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη στὴ δημοτικὴ, μὲ κανόνες στὴ δημοτικὴ καὶ μὲ τὴ δύνατὴ μεταφορὰ τῶν ἐπιστημονικῶν ὄρων στὴ δημοτικὴ. Εἶναι ἓνα τέλειο βιβλιαράκι μὲ θαυμαστά ἀποτελέσματα, ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς ἰκανότητος τῆς διανοητικῆς ἀφομοίωσης τῶν μαθητῶν. Ἐ! μὰ τὸ νὰ λέμε πὺς ἡ δημοτικὴ δὲν ἔχει τόσο πλοῦτο γὰρ νὰ ἐξηγήσῃ ἓνα ἐπιστημονικὸ ἔργο, μοῦ φαίνεται πὺς εἶναι κακοπιστία. Δὲν μεταφράζονται οἱ ὄροι, ὥραϊα. Ἄν ἔξ ἀρχῆς τὰ βιβλία αὐτὰ εἴταν γραμμένα στὴ δημοτικὴ ἀσφαλῶς οἱ ὄροι τοὺς δὲ θὰ μεταφράζονταν στὴν καθαρῆουσα. Θέλω νὰ πῶ πὺς οἱ ὄροι ἐνὸς ἐπιστημονικοῦ συγγράμματος εἶναι κατὰ τὸ ξεχωριστὸ ἀπὸ τὸ ἄλλο σύγγραμμα, τοῦ ὅποιον μεταφραστικὴ ἀλλοίωση καὶ ἂν φέρομε στὸ σύγγραμμα μπορεῖ νὰ χάσει ἅμα τοῦ μεταφράσουμε καὶ τοὺς ὄρους. Λοιπὸν καὶ ἂν οἱ ὄροι ἐνὸς συγγράμματος μένουν στὴν καθαρῆουσα, δὲν πᾶει νὰ πῆ πὺς ἡ μεταφραστικὴ ἀπόπειρα στὴ δημοτικὴ ἀπότυχε καὶ οἱ ὄροι δὲν βρίσκουν στὴ δημοτικὴ, ἀπὸ φτώχεια τῆς, ἀντιστοιχῆς λέξεως. Ἀλλὰ μόνο, πὺς οἱ ὄροι δὲν μεταφράζονται.

Καὶ ὅμως ὄροι μεταφράστηκαν στὴ δημοτικὴ, καὶ σύγγραμμα ἀποδόθηκε μὲ τόση ἀκρίβεια στὴ θαυμαστὴ αὐτὴ γλῶσσα, ποὺ νὰ γίνει αὐτὰ θαυμασμοῦ τῶν μεγαλύτερων ἐπιστημόνων τῆς Ἑδρώπης, ὅπως τοῦ Ἄλμπερτ Τοῦμπ καὶ ἄλλων. Θέλω νὰ πῶ γὰρ τὴ μεταφράση στὴ δημοτικὴ τῆς «Κριτικῆς τοῦ Ἄδολου Λογισμοῦ» τοῦ Κάντ, ἀπὸ τὸν Πάλλη καὶ Μαρκέτη. Ὅροι σὺν τῆς «Κριτικῆς τοῦ Ἄδολου Λογισμοῦ» μεταφράστηκαν στὴ δημοτικὴ καὶ τὸ ὅλο ἔργο ἀποδόθηκε μὲ πίστη ποὺ θαύμασαν οἱ ξένοι Ὅριστε κίμποσοι ὄροι καὶ νὰ μοῦ πῆτε ἂν θὰ μποροῦσαν ν' ἀποδοθῶν καλλίτερα στὴν καθαρῆουσα: Realität—πραγματικὰδα. Sinnlichkeit—αισθητοσύνη, Anschauung—ἐνόραση, vorstellungsart—εἰκονισμὸς κλπ.

Ὅριστε καὶ ἓνα κομμάτι τῆς μεταφράσης ἀπὸ τὴν «Υπερβατικὴ Αἰσθητικὴ»:

«Μ' ὅποιον τρόπο ἢ μ' ὅποια μέσα καὶ ἀνγνωρίζουμε τὰ αντικείμενα εἶναι τοιούτου φανερο πὺς νὰίρηαι τὸς του ναν τα γνωρίζουμε ἄμεσα, καὶ πὺς ο τρόπος αὐτος εἶναι τὸ

στερνο υλικὸ κάθε μας στοχασμοῦ, δηλαδὴ ἡ ἐνόραση.

Τὸ δῶρο νὰ δεχόμαστε εἰκόνας (δεχτικο) κατὰ τὸν τρόπο ποὺ μας χτυποῦν τὰ αντικείμενα, λέγεται αισθητοσύνη. Με τὸ μέσο λοιπὸν τῆς αισθητοσύνης μας δίνονται αντικείμενα, καὶ μονάχα αὐτὴ μας προμηθεύει ἐνόραση. Με τὴ δῖναι ὅμως ἡ ἐνόραση γίνεται στοχαστικὴ καὶ εἶται προβάλλουν ἐννοιες. Κάθε στοχασμὸς λοιπὸν ἢ ἄμεσα ἢ ἔμμεσα, ἀνάγκη μὲ τὸ μέσο κίπινε σημαδιῶν νὰ καταντάει σ' ἐνόραση—ποῦ θὰ πῆ, μ' ἐμας τοὺς ἀνθρώπους, σε αισθητοσύνη—γιατὶ ἀλλοίως δε γίνεται νὰ μας δοθῶνε αντικείμενα».

Ἐξ ἄλλου ἡ χρησιμοποίησις τῆς δημοτικῆς στὴν ἱστορία ἔφερε τὰ θαυμαστότερα ἀποτελέσματα ποὺ θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ περιμένει, δημιουργώντας τὴν ἀριστουργηματικὴ ἐκείνη «Ἱστορία τῆς Ρωμοσύνης» τοῦ Ἑφταλιώτη.

Σὲ ποιά ἄλλη φυλλάδα φανερώθηκαν ζωντανιώτερα, ἀληθινώτερα τὰ ἱστορικὰ γεγονότα παρὰ σὲκείνη τὴν ὑπέροχη «Ἱστορία τῆς Ρωμοσύνης»:

Μὲ τὴ διδασκαλίαν τῆς ἱστορίας ζητᾶμε πολλές φορές νὰ γεννήσουμε αἰσθήματα, νὰ δημιουργήσουμε ἰδανικὰ, νὰ ξυπνήσουμε πατριωτικὰ αἰσθήματα κλπ.

Ἐ, αὐτὰ τὰ πράματα δὲ γίνονται δταν διαβάσει ὁ μαθητὴς ἱστορικὴς περιχοπὴς σὺν τὴν παρακάτω ἀπὸ τὴν ἱστορία τῆς Δ' τοῦ δημοτικοῦ, περιγράφοντας ἓνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα ἱστορικὰ γεγονότα ὅπως τὸ θάνατο τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

«Ἡ κατῆστασις τοῦ αὐτῆ διαρκεῖ 11 ἡμέρας, χειροτερεῖται καθ' ἐκάστην καὶ τέλος κλίνει πρὸς τὸν θάνατον. Τὴν προτερείαν ἡμέραν τοῦ θανάτου τοῦ οἱ στρατιῶται τοῦ ζητοῦν νὰ τὸν ἴδουν καὶ κατὰ διαταγὴν τοῦ περνοῦν ἐμπρὸς ἀπὸ τὴν κλίνην τοῦ. Ἄλλ' ὁ Ἀλέξανδρος δὲν δύναιτο νὰ ὁμιλήσῃ καὶ χαιρετῆ διὰ νευμάτων...»

Μὴν κουραζόμαστε ἄδικα λοιπὸν. Αὐτὰ δὲν μποροῦν νὰ συγκινήσουν τὰ παιδιὰ μὰ οὔτε νὰ τὰ κάνουν κἂν νὰ μὴ νυστάξουν.

Μὰ γὰρ ἀκοῦστε ὅμως μιὰ περιχοπὴ ἀπὸ τὴν ὥραϊα «Ἱστορία τῆς Ρωμοσύνης» τοῦ Ἑφταλιώτη, παρμένη ἔτσι στὴν τύχη εἶναι ἀπὸ τὸ κεφάλαιο «Παιδομάζωμα»:

«Μίαν ἄπλωσά στὴν πλατεία. Σειρὴς ἀγόρια ἀπὸ ἔξη χρονῶν ὡς ἐννιά. Ὁ «πρωτόγερος» ἐπὶ κεφαλῆς τοὺς, δίπλα ὁ παπᾶς τοῦ χωριοῦ, καὶ μερικοὶ ἀρματομένοι Τοῦρκοι γὰρ νὰ διαλέξουνε τὰ πιὸ γερά καὶ τὰ πιὸ ἔξυπνα Ρωμοπούλα, ποὺ ἀπὸ τὴ στιγμὴ ἐκείνη δὲν τοὺς ἔμνησκε πᾶ μῆτε αὐτὸ τὸνομα, ποὺ σήμερα μᾶς μάθανε νὰ τὸ θαρροῦμε καὶ αὐτὸ ντροπὴ μας».

Εἶναι ἀπλὴ περιγραφή γεγονότων ὅχι σὺν τὸ θάνατο τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Κι ὅμως, πέστε μου, θὰ νυστάξουν τὰ παιδιὰ διαβάζοντας ἓνα τέτοιο μάθημα; Θὰ νυστάξουν ἢ θὰ διαβάσουν τὴν ἱστορία ὅλη γὰρ μιὰ ἡμέρα;

Λοιπόν ανάγκη επιταχτική οι ιστορίες να γράφονται στη δημοτική. Αυτό πρέπει να γίνει το γρηγορότερο αν θέλουμε να κερδίζουμε κάτι κι από το μέρος του αληθινού κέρδους, δηλαδή να κερδίζουμε κάτι στην καρδιά του μαθητή. "Ας γράψει κι ο Χωραφάς στη δημοτική τις ατέλειωτες ιστορίες του να ιδούμε πόσο θά κατορθώσει να συγκινήσει τους μαθητές της μέσης Παιδείας, που τους παιδεύει τώρα δολάκερες δεκαετίες με τα μπλεξίματα και την ανία της καθαρμένουσάς του. Μόνο με έργα σαν τήν «Ιστορία της Ρωμοσύνης» μπορούν να συγκινηθούν οι παιδικές καρδιές, να στήσουν ιδανικά εντός τους, ν' αγαπήσουν πατρίδα, το καλό και το όρατο.

Λένε, τ'όλεγε κ' ένας καλός καθηγητής μου, πώς η καθιέρωση της δημοτικής, στα σχολεία μας φέρνει μπρός σ' ένα δύσκολο πρόβλημα κ' ένα ερώτημα: Ποιά απ' όλες τις Έλληνικές γλώσσες θά μιλήσει και θά μάθει το παιδί: Τη γλώσσα των πόλεων ή του χωριού, της Πελοποννήσου ή της Κρήτης ή της Θεσσαλίας ή της Μακεδονίας ή της Ήπειρου κλπ.

Λησμόνησαν όμως να ρωτήσουν αν και το ίδιο συμβαίνει και στις άλλες Ευρωπαϊκές γλώσσες, τις πολιτισμένες όπως λένε.

Και πρώτα πρώτα η Έλληνική γλώσσα είναι μία, είναι αιώνια, η γλώσσα ή δημοτική. "Όλες εκείνες οι μικροδιαφορές που συναντάτε από τόπο σε τόπο, από τήν πόλη στο χωριό κλπ. δεν είναι ξεχωριστά ιδιώματα όπως παραστατικώτατα τὰ λένε μερικοί. Είναι αποχρώ-

σεις της Έλληνικής γλώσσας με την αθάνατη βάση της, με απαρίλλαχτο το συντακτικό της και μ' ελάχιστες λεξιλογικές διαφορές, που κι αυτές είναι πλοῦτος της γλώσσας, είναι άποτελέσματα αιτιών φυσιολογικών, ψυχολογικών, κλιματολογικών.

Ο μακαρίτης Ροΐδης στα «Εΐδωλά» του απόδειχνε πώς όλες οι λεγόμενες διίλεκτες της Έλληνικής γλώσσας δεν είναι τίποτα άλλο, παρά καθαρά δημοιοργήματα κατοπίστων επισημιώνων. Προϊόντα λογοτεχνικών διαφορών αυτών διαλέκτων στεκόμενα το ένα άπέναντι στο άλλο, μόνα τους φρονάζουν πώς είναι ίδια όλα, πώς τὰ γέννησε ή ίδια μάννα, ή Έλληνική ψυχή.

Μά δεν είναι λόγος να τὰ λέμε πάλι έδω. Γράφηκαν απ' αυτόν με μιὰ τέτοια άξιοθαύμαστη λογική που δεν τὰ άμφοισθητ' κανείς. Οι διίλεκτοι λοιπόν δεν είναι άλλο, παρά έλαφρές χρωματιές από αιτίες άν τις παραπάνω που είπαμε και τέλος δεν είναι παρά ένας πλοῦτος της γλώσσας. Έξ άλλον ποιά γλώσσα Ευρωπαϊκή δεν έχει τις διαφορές της στο χωριό και στην πόλη, στη μιὰ έπαρχία και στην άλλη;

«Η γλώσσα των μορφωμένων κάθε κριτούς είναι ένα μαχαίρι λεπτό κι άνοσιμένο. που χωρίζει τὰ πράματα σε λεπτότερα κομμάτια, από κείνα που χωρίζει ή γλώσσα του χωριότη που είναι μαχαίρι χοντροκαμωμένο» λέει ο Φλωριέλ. Αυτό γίνεται σ' όλες τις γλώσσες.

ΝΙΚ. ΠΑΤΡΙΝΑΚΟΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ

ΡΗΓΑΣ Ο ΒΕΛΕΣΤΙΝΛΗΣ

Η παραπάνω μελέτη του κ. Φάνη Μιχαλόπουλου είναι μιὰ ουσιαστική συμβολή για τη δημιουργία σοβαρής, αληθινά επιστημονικής ιστορίας στον τόπο μας. "Ο,τι παρουσιάζεται στην Ελλάδα έως τώρα με άξίωση ιστορικής έρευνας ή θά είναι κυρίως πληροφορίες πάνω σε δευτερεύοντα θέματα ή ύμνοι και πανηγυρικοί προσώπων και πραγμάτων που καμιά θετική και άπροκατάληπτη έρευνα δεν τους δικαιολογεί. Η ιστορία με άλλα λόγια στον τόπο μας δουλεύει απλώς προπαγαντιστικά ή για να τονώσει το έθνικό φρόνημα ή για να δικαιολογήσει το λουφέ κάποιας άρρομιστίας. Άλιώς δε μπορεί να έξηγηθ ή πώς ή επίσημη ιστορία μας κλείνει τὰ μάτια της μπρός στα πιδ έξόφθαλμα γεγονότα και άδυνατεί να βγάλ η τὰ πιδ φυσικά συμπεράσματα που βγαίνουνε μοναχά τους από αυτά τὰ πράγματα. Τόση μυωπία, τόση άκηρία σκέψης καταντάει φυσικά πολύ ύποπτη. Έπειτα οι καιροί είναι πολύ πονηροί βέβαια και ο καθένας θά το συλλογιστ ή καλά να καταπιστ ή με τήν ιστορική αλήθεια. Είναι μάλιστα ζήτημα αν ύστερα από το περίφημο «Ίδιώνυμο» είναι πιδ δυ-

νατ ή οποιαδήποτε πραγματική έρευνα πάνω στη σύγχρονη ιστορία μας. "Οποιος νιώθει μέσα του ζωηρό τον πόθο για τήν ιστορική έρευνα άς καταπιστ ή με τήν ιστορία των Άσσυριών και των Χεταίων. Τ ή σύγχρονη ιστορία μας άς μη τήν άγγξη γιατί άλιώς υπάσχει φόβος να συνεχιστ ή μελέτες του μέσα στους μουχλιασμένους τοίχους της Παλιάς Στρατόνας ή σε κανένα δροσερό νησί του Αίγαίου ή να δεχτ ή κατακέφαλα κανένα άφορισμό από τήν Ίερά Σύνοδο.

Ο κ. Μιχαλόπουλος δεν δυσκολεύεται ούτε φοβάται να ιδ η τήν αλήθεια. Και μäs άποκαλύπτει πράγματα που θά προκαλέσουνε βέβαια κατάπληξη και άπογοήτευση για πρόσωπα που σινηθίσανε, γιατί μäs τ ο επιβίλωνε με το στανειό, να τὰ θεωροΐμε ίερά. Και μäs άποκαλύπτει με έπίσημα έγγραφα που δεν αφήνουνε καμιάν άμφιβολία πώς π. χ. το Πατριαρχείο, ο Άνώτερος Κλήρος, οι Φαναριώτες, οι Κοτζαμπάσηδες σταθήκωνε άχτροί της Έθνικής Ίδέας και πώς καταπολεμήσανε άγρια τις ένεργειες του Ρήγα για το ξεοκλίβωμα των Έλλήνων και όλων των λαών της Βαλκανικής

και πώς αυτοί αντιδράσανε στο ξέπλωμα των φιλελεύθερων ιδεών της Γαλλικής Έπανάστασης και σταθήκανε η κυριότερη άφορμή για να αποτύχη το πατριωτικό σχέδιο του Ρήγα. Καταπληχτικά είναι όσα αναφέρει και για τον αντιδραστικό, αντιφιλελεύθερο και αντιπατριωτικό ρόλο που έπαιξε το Πατριωχείο και ξεχωριστά ο Γρηγόριος ό όος απέναντι στις ιδέες της Γαλλικής Έπανάστασης και στη φιλελεύθερη δράση του Ρήγα. Κανείς δέν πολζμουσε με τόση λύσσα αυτές τις ιδέες όο τότε Πατριάρχης. Και προβίλλεται βέβαια συχνά η δικαιολογία πώς η αντιδραστική αυτή πολιτική του Γρηγορίου όου όφείλεται στον έξαναγκασμό της Τουρκίας. Άλλ' αν διαβάση κανείς τις διάφορες εγκυλίψεις που έβγαλε ο Γρηγόριος πάνω σ' αυτό το ζήτημα βλέπει πώς δέν πρόκειται για κανέναν έξαναγκασμό. Ο Γρηγόριος άπλοόστια πιστένε πώς οι ιδέες της Γαλλικής Έπανάστασης εΐτανε όλέθριες στο λαό και πώς όλοι οι άρχοντες εΐχανε από το Θεό το δικαίωμα να καταδυναστεύουνε τους λαούς. Ίδέες Μεσαιωνικές που εΐτανε βαθιά ριζωμένες στις ψυχές όλης της τότε ελληνικής άριστοκρατίας. Στο σημείο αυτό η μελέτη του κ. Μιχαλόπουλου, με την πλούσια, σχεδόν έξαντλητική βιβλιογραφία της, είναι άποκαλυπτική και εξηγεί άκριβώς τον καθαρά όλιστικό ρόλο που παίρνει κίθε κοινωνική τάξη άμα νύσση πώς σαλεύεται το έδαφος της κυριαρχίας της πάνω στις άλλες τάξεις.

Ο κ. Μιχαλόπουλος σημειώνει ρητά πώς ο Ρήγας «στάθηνε το πρώτο θύμα της πάλης των τάξεων στην Άνατολή». Άποδίδει λοιπόν όχι μόνον πολιτική αλλά και κοινωνική σημασία στο έργο του Ρήγα Κ' εδω νομίζουμε πώς ύπάρχει η ούσιώδικη έλλειψη της μελέτης του κ. Μιχαλόπουλου. Άν ο κ. Μ. πιστεύη άληθινά πώς η ανθρωπινή ιστορία είναι άποτέλεσμα πάλης τάξεων τότε πάνω σ' αυτή την άρχή έπρεπε να βασίση τη μελέτη του άποκλειστικά. Να γίνη η διήκουσα ιδέα από την άρχή ως το τέλος, ενω τώρα κίπως πάρεργα και άτονα παρουσιάζεται στο τέλος μόνο του βιβλίου του. Βέβαια ο κ. Μ. δέν άφήνει εύκαιρία να μίην τονίση την αντίθεση που βασίλευε τότε ανάμεσα στους Κοτζαμπάσηδες από το ένα μέρος και στο Λαό από το άλλο. Μά ποιόν έννοσε Λαό; Και ποιό εΐτανε η κύρια άφορμή της αντίθεσης; Όπως εξιστορεί τα γεγονότα, φαίνεται πώς η τότε ελληνική άριστοκρατία από προσωπικούς πιδ πολύ λόγους κανόνιζε την κοινωνική της στάση αντίκρου στα άλλα κοινωνικά στρώματα. Την αντίθεση των οικονομικών συμφερόντων που είναι το κυριότερο έλατήριο της ανθρωπίνης δράσης, αυτή σά να μίην την αναγνωρίζη ο κ. Μ. η σά να μίην της χαρίζη τουλάχιστο την πραγματική σημασία που έχει.

Αυτό βέβαια δέν έμπόδισε τον κ. Μ. να μās παρουσιάση το Ρήγα σαν τον κυριότερο

αντιπρόσωπο και έρμηνευτή των τότε επαναστατικών ιδανικών. Η τάξη των Πραματευτών και των Καραβοκυραίων, η άστική δηλαδή τάξη της εποχής, βοήθη στο Ρήγα τον πνευματικό της αντιπρόσωπο και τον κήρυκα των συμφερόντων της και αυτό γέννησε τη λυσσασιμένη αντίδραση των Φαναριωτών, που άφήσανε το Ρήγα να θανατωθίη ενω στο χέρι τους εΐτανε, αν το θέλανε, όπως δ' έχει ο κ. Μ., να τότε σώσουνε. Αυτή είναι η ιστορική σημασία του ρόλου του Ρήγα και είναι άξιόπαινος ο κ. Μ. γιατί εΐχε το κουράγιο μέσα στην εποχή αυτή της γενικής άνατριείας και του μικρόψυχου ύπολογισμού, να το βροντοφωνάξη.

Μά τι να εΐπη κανείς για τη γλώσσα αυτού του βιβλίου; Η γλώσσα του είναι άληθινά να σταυροκοπέται κανείς. Τόση άναρχία, τόση άδθαιρεσία, τόσος έτσιθελισμός είναι άπίστευτος έστω και στην εποχή αυτή που η γλώσσα μας κατάντησε πια άπεριείχιστο οικόπεδο.

Και ρωτάω τον έαυτό μου αν ο κ. Μ. πιστεύη στα σοβαρά τη γλώσσα αυτή που μεταχειρίστηκε η έτσι ευφάνταστος και όρημηκός όπως είναι, θέλησε άπλως να μās ξαφνιάση μ' ένα περιεργο γλωσσικό πυροτέχνημα.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ

Ο ΦΑΡΟΣ

Ήρεμος και γεμάτος μεγαλείο
 άπόξω στο λιμάνι στέκει ο Φάρος
 στον ήλιο η στη βροχή, στη ζέση η κρύο
 με το κεφάλι πάντα όρθό, σά γλάρος
 άπάν' από τα κύματα στο πλοίο
 που άνέσπλαχνα παραμονεύει ο χάρος,
 σωτήρας πάντα' κι άνοιχτό βιβλίο
 που ο καπετάνιος θαλασσοκουρσάρος
 διαβάζει στα τρισκόταδα. Την ώρα
 που όλα το μαύρο σκότος τα τυλίγει
 έσένα η φωτεινή σου θύρα άνοίγει,
 στην επιθυμητή οδηγώντας χώρα
 πικρούς ταξιδευτάδες. Όμοια ώραία
 φώτα κ' έμε κι όδήγας, ω Μοΐσα Ίδέα!

ΘΛΙΨΗ

Ο ήλιος άπάνω κρέμεται σά σφαίρα
 χρυσή, άχτιδοβολούσα, πυρωμένη
 κ' είναι καθάρια, ρόδινη η άτμοσφαίρα
 σά να ναι μες στα γιορτινά ντυμένη.
 Μοσκοβολά κ' η πλάση πέρα ως πέρα
 μια μυρουδιά γλυκειά, παντού χυμένη
 στη γη, στα δέντρα, ως πίνου στον άγέρα...
 Έργάτες, σκλάβοι κι άρρωστοι, κλεισμένοι
 μέσα σάνήλια ύπόγεια, πόση, ω πόση
 θλίψη για σās αιστάνεται η ψυχή μου
 που μοΐρα άσβολερή, σās έχει δώσει
 την ίδια καταδίκη τη δική μου:
 Τό φως να λαχταράτε, και σκοτάδι
 να ζώνει σας, πιδ μαύρο κι από του *Αδη!...

ΑΓΓΕΛΟΣ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΟΣ

Η ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗ

Με ξεχωριστή ευχαρίστηση δημοσιεύουμε τὰ παρακάτω τιμητικά γράμματα πού ἔλαβε ὁ συνεργάτης μας Κίμωνας Μιχαηλίδης γιὰ τὴν ἀληθινὰ ὁμορφogramμένη καὶ σὲ στρωτὴ δημοτικὴ γλῶσσα μελέτη τοῦ «Ἀγούρης Ἐφταλιώτης — Ἡ Ζωὴ του καὶ τὸ Ἔργο του». Ὅπως θυμοῦνται οἱ ἀναγνώστες μας, ἡ μελέτη αὕτη πρωτοφάνηκε στὸ «Νουμᾶ» καὶ ἀπὸ καὶ τραβήχτηκε σὲ βιβλίο.

Cap d'Antibes, 24-6-930

Κύριε,

Σὰς εὐχαριστῶ μὲ ὅλη μου τὴν καρδιά γιὰ τὴ μικρὴ Σας τὴ βιογραφία καὶ γιὰ τὴν κριτικὴ Σας γιὰ τὸν ἄντρα μου—τὸν Ἐφταλιώτη μας! Εἶμαι βαθιὰ συγκινημένη. "Ἦθελα νὰ-ξαιρα ἂν συγγενεύετε μὲ τὴν οἰκογένεια Μιχαηλίδη τῆς Μυτιλήνης.

Ἀπὸ τὸν καιρὸ πού πέθανε ὁ ἄντρας μου, μὲ θαυμασμό καὶ μὲ βαθὺ σεβασμὸ ἀσκολοῦμαι μὲ τὰ ἔργα του. Κι ὁ κ. Μ. Βάλας ἀσκολεῖται μεταφράζοντας ἀνέκδοτα ἔργα του στὰ γαλλικά. Ἐπίσης ὁ μεγάλος ἑλληνιστὴς Ε. Clément, καθηγητὴς στὴ Νίκαια, ἔχει μεταφράσει πολλὰ ἔργα του. Καὶ τώρα ἀκόμη τοῦ δίνω νουβέλλες του νὰ τις μεταφράσει.

Θὰ εἶμουν πολὺ εὐτυχῆς, ἀγαπητὴ Κύριε, ἂν ἔπαιρνα γλῆγορο γράμμα Σας καὶ ἐλπίζω πὼς θάρθεῖτε νὰ μᾶς δεῖτε σὲ λίγον καιρὸ. Ἢ γνωριμία σας πολὺ θὰ μ' εὐχαριστήσῃ. Μπορεῖτε ἀκόμη νὰ μὲ βοηθήσετε γιὰ ὅ,τι ἐνδιαφέρει τὰ ἔργα τοῦ Ἐφταλιώτη, πού πεθνοῦν νὰ τὰ δημοσιέψω σὲ λίγο (τὰ Ἄπαντα). Πρὶν ἀπὸ δυὸ χρόνια πῆγα στὴν Ἀθήνα μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ συμβουλευτῶ τοὺς ἐκδότες.

Καὶ πάλι Σὰς εὐχαριστῶ γιὰ τὸ βιβλιαράκι. Δὲν ἔχετε μονάχα μιλήσει γιὰ τὰ συνέττα τοῦ ἀντρός μου. Εἶναι ὅλα 32 καὶ μιᾶς σπάνιας καὶ ὑπέροχης ὁμορφιάς! Μήπως δὲν τὴ γνωρίζετε;

Πιστέψετε στὴν πλὴ βαθιὰ μου συμπάθεια.

ΛΙΛΑ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗ

Liverpool, 30-6-930

Φίλε Μιχαηλίδη,

Σε εφχαριστῶ πάρα πολὺ πού μου ἔστειλες τὸ βιβλιαράκι σου καὶ ἀκόμα περισσότερο πού το ἔγραψες. Δὲν πρέπει ἡ Μυτιλήνη νὰ τον ξεχάσει. Πρόσθεσε σημαντικὰ στὴ δόξα της. Χαίρομαι πολὺ πού ἕνας δρόμος θὰ τιμηθεῖ με τὸ ὄνομά του. Αὐτὸ με ἔκανε νὰ γράψω καὶ τὸ παρακάτω ἐπίγραμμα:

Σωστο με μια πλατεία της, πού η Μυτιλήνη πρώτη
τιμᾶει τὸν Ἐφταλιώτη.
Μα, ὦ Κρητη, γράψε το ὄνομα καὶ ἐσὺ του Χατζηδάκη
σὲ ἕνα τυφλοσοῦακι.

Ἀσπασμοῦς

ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗΣ

Nice, 24-6-930

Κύριε,

Σὰς εὐχαριστῶ πού μου στείλατε τὴν πολὺ ἐνδιαφέρουσα μελέτη Σας γιὰ τὴ Ζωὴ καὶ τὸ Ἔργο τοῦ Ἀγούρη Ἐφταλιώτη. Βοήθα ἐκεῖ πολὺτιμες πληροφορίες γιὰ τὴν καταγωγὴ καὶ τὸν πνευματικὸ καὶ τὸν ἠθικὸ χαραχτήρα τοῦ μεγάλου συγγραφέα. Ἀσκολοῦσθε μὲ σεβασμὸ καὶ μὲ ἱκανότητα (talent) γιὰ τὸ ἔργο του, πού εἶναι τόσο πολὺμορφο καὶ πού θὰ μείνει ἕνα ἀπὸ τὰ ὀραιότερα μνημεῖα τῆς ποίησης καὶ προπάντων τῆς νεοελληνικῆς πρόζας. Θαυμάζω ὑπερβολικὰ τις «Νησιώτικες Ἱστορίες» καὶ τις «Φυλλιάδες τοῦ Γεροδήμου» καὶ εἶμαι τῆς γνώμης πὼς αὐτὰ τὰ βιβλία εἶναι πρότυπα προορισμένα νὰ γίνουνη κλασικά.

Ἐχω τὴν τιμὴ νὰ γνωρίζω προσωπικὰ τὴν Κυρία Κλ. Μιχαηλίδη, χήρα τοῦ συγγραφέα, ὀλόφυχα ἀφοσιωμένη στὴ δόξα καὶ στὴν ἀνάμνηση τοῦ δοξασιμένου ἀντρός της. Βρισκότανε κοντὰ μας τὴν τελευταία βδομάδα μὲ τὴν κόρη της καὶ τὸ γαμπρὸ της. Τὴν παρακίλεσα νὰ δεχτεῖ τὴ μελέτη Σας, ἀφοῦ ἔγω κρατῶ τὰ φυλλάδια τοῦ «Νουμᾶ». Πολὺ συγκινηθήκα.

Σημαντικὲς μονογραφίες σὰν τὴ δικὴ Σας, εὐχάριστο εἶναι ν' ἀφιερώνονται στοὺς πρώτους συγγραφεῖς καὶ ἰδρυτὲς τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας.

Μὲ τὰ συχαίρια μου καὶ τὰ εὐχαριστῶ μου, δεχτήτε, ἀγαπητὴ Κύριε, τὴν ἔκφραση τῆς ζωηρῆς μου συμπάθειας.

E. CLÉMENT

ΖΗΛΕΙΑ

Σ' εἶδα μιὰ μέρα νὰ κρατᾶς λουλούδια
μὲ τρυφεράδα μὲς στὰ δύο σου χέρια,
λουλούδια πού δὲ σοῦδωσα, λουλούδια
ποῦτε συνάξαν τὰ δικὰ σου χέρια.

Κ' εἶταν ζωγραφιστὰ τοῦ Ὀχρίβου ρόδα
μαζὶ μὲ πλουμιστὰ καὶ αἵματωμένα
χρυσάνθεμα καὶ τὸ μπουνκέτο εἰῶδα
καθὼς ἦρθες καὶ τῶφρες σὲ μένα.

Τᾶβαλες μὲ σπουδὴ μὲς στὸ ποτήρι,
τὰ ῥάντισαν νερὸ τὰ δάχτυλά σου,
καὶ ἔσκυψες σὰν τὴ μέλισσα τὴ γύρη
στὰ γελαστὰ νὰ πύρης μάγονλά σου.

Μοῦ τῶφρες, μιὰ πόνεσε ἡ καρδιά μου,
πρῶτὴ φορὰ τὰ μίσσησα, καὶ μόνη
σὰν ἔμεινα μ' αὐτὰ τᾶδα κοντὰ μου
σὰν φίδι τὸ καθένα νὰ μὲ ζῶνη.

Καὶ μίσσησα τᾶθῶα αὐτὰ λουλούδια
καὶ τᾶλωσα μ' ὀργὴ στὰ δύο μου χέρια,
τᾶθῶα πού δὲ σοῦδωσα λουλούδια,
ποῦχαν γιὰ σένα κόψει ξένα χέρια.

ΡΙΤΑ Ν. ΜΠΟΥΜΗ

ΡΟΥΜΑΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΤΟ ΒΙΟΛΟΝΤΣΕΛΟ

ΤΟΥ ΙΟΝ ΑΛ. ΜΠΡΑΤΕΣΚΟΥ - ΒΟΪΝΕΣΤΙ

Ο Ίον Άλεξ. Μπρατέσκου-Βοϊνέστι γεννήθηκε στην επαρχιακή πόλη Τιγκκόβιστε στα 1867 και σπούδασε στο Βουκουρέστι όπου και πήρε δίπλωμα νομικής. Μετά τις σπουδές του γύρισε στην Τιγκκόβιστε κ' έκανε το δικηγόρο. γεγονός που του επέτρεψε να πολιτευτεί και να βγεί βουλευτής. Σήμερα κατέχει τη θέση του Γενικού Γραμματέα της Βουλής. Έχει ακόμα μία... θέση στην Ακαδημία. Μά έτοιμη τη χρωστάει στα λογοτεχνικά του χαρίσματα. όπως σ' αυτά χρωστάει και το «Εθνικό Βραβείο» που του απονεμήθηκε στα 1925.

Τη λογοτεχνική του δράση ο Μπρατέσκου-Βοϊνέστι την άρχισε με ποιήματα που έγραψε ακολουθώντας τις προτροπές του Τ. Μαγιοφσκου, του μεγάλου αυτού Ρουμάνου κριτικού που ξεκαθάρισε τον άγρο της Ρουμάνικης Τέχνης απ' τα αγάθια, τους τριβόλους και τα ζιζάνια που φέρωναν ίσα με την εποχή του, κατά το τελευταίο τέταρτο του περασμένου αιώνα. Σ' έτούτον οφείλεται το ξεκαθάρισμα των όρων της πραγματικής Τέχνης, κ' η γόνιμη δράση του συλλόγου «Ζουνίμια» που ανέφισε το επίπεδο της ρουμάνικης λογοτεχνικής παραγωγής, στις σφαίρες της αληθινής Τέχνης και ανέδειξε το μεγάλο ρουμάνο ποιητή Μ. Έμινέσκου. Απ' τις τάξεις του συλλόγου έτούτου που αντιπροσωπεύει στην κίνηση του περασμένου αιώνα και τις άρχες αυτούνοι, ένα ισχυρότατο λογοτεχνικό ρεύμα, προέρχεται κι ο Μπρατέσκου - Βοϊνέστι.

Σήμερα είναι μία καθιερωμένη πιά αξία στη ρουμάνικη πεζογραφία. Αέ λέω στην ποίηση, γιατί τους στίχους τους παράτησε από νωρίς και κατάγινε κυρίως με τη νουβέλα και τα σκίτσα, που και τον επιβόλησε ως πεζογράφο - πεζογράφο όμως που κατέχει μία ιδιαίτερη θέση στην ιστορία της ρουμάνικης λογοτεχνίας. Το γιατί είναι εύκολο πράμα να το καταλάβει κανείς από τ' ακόλουθα. Οι ήρωες των έργων του Μπρατέσκου - Βοϊνέστι, ανήκουν σχεδόν πάντα στις ανώτερες τάξεις, στις όποιες κι ο ίδιος ανήκει. Έχουνε όλοι μια ανώτερη ήθικη συνείδηση κ' υπόσταση, που έρχεται σε σύγκρουση με το ταπεινό, πρόστυχο κι ανήθικο περιβάλλον. Απ' έναντιος οι ήρωες των συγγραφέων που ανήκουν στα λογοτεχνικά ρεύματα του Ποποραρισμού που εξελίχθηκε κατόπι σε Σεμανατορισμό, και γενικά του Τρανσιουαλισμού, στρατολογούνται απ' τα κατώτερα στρώματα της κοινωνίας, απ' τον κόσμο των χωριών, κι απ' τις τάξεις των απλών ανθρώπων¹⁾. Το γεγονός ότι έτοιμος είναι απόγονος παλιών οικογένειας «Βογιάρων» έχει μεγάλη επίδραση στο λογοτεχνικό του έργο. Οι Βογιάροι είναι μία κοινωνική τάξη που σχεδόν εξαφανίστηκε σιγά σιγά αρχίζοντας απ' τα μέσα του περασμένου αιώνα εξ αιτίας μερικτών κοινωνικών και πολιτικών μεταλλαγών. Ο Μπρατέσκου - Βοϊνέστι, λοιπόν, είναι ο λογοτέχνης που περιέγραψε - δε λέω περιγράφει γιατί έπαψε πιά να γράφει - με δικό του τρόπο την τάξη έτοιμη που εξαφανίζεται και στην όποια ανήκει κι ο ίδιος. Για τορτο ένα αίσθημα ευγενικής μελαγχολίας, ποιημένης κάποτε με κάποιον χούμορ, χαρακτηρίζει σχεδόν όλα του τα έργα. Η μελαγχολία του όμως δεν είναι μελαγχολία άπαισιόδοξου, αλλά άνθρωπου ύποταχμένου στην αναπότρεπτη μοίρα του. Ένα ακόμα χαρακτηριστικό του έργου του Μπρατέσκου - Βοϊνέστι είναι

ή έλλειψη φαντασίας. Για τορτο σχεδόν όλα τα πρόσωπα των έργων του είναι πραγματικά και τα γεγονότα που περιγράφει είναι γεγονότα που έχει ζήσει ή που έχει παρακολουθήσει ο ίδιος. Έτσι σ' αυτή την έλλειψη φαντασίας να οφείλεται και κάποια φτώχεια που παρατηρείται στη μορφή του έργου του. Αυτή η φτώχεια που κάποτε φτάνει στην κοινοτυπία, δεν πρέπει να παρεξηγηθεί, γιατί πρώτα απ' όλα δεν είναι αντικαλλιτεχνική, απ' έναντιος είναι γιομάτη πλαστικότητα, και δεύτερο είναι σε άπλοτη άρμονία με την ιδιοσυγκρασία του συγγραφέα και προ πάντων με το έσωτερικό περιεχόμενο των έργων του. Το κομμάτι που μεταφράζουμε για τους αναγνώστες του «Νουμά» είναι χαρακτηριστικό του όλου έργου του συγγραφέα και ως φόρμα και ως περιεχόμενο.

B. K.

Μπαίνοντας στην αποθήκη των άρχήτων, το πρώτο πράμα που έπεσε στα μάτια μου, είτανε το βιολοντσέλο. Με τις δυο χορδές του, σπασμένες και κρεμασμένες στο ένα πλάι θλιβερά, σκονισμένο και με τόν καθαλό του στραβό, είναι απορριγμένο κει κάπου σε μια γωνιά. Πάω κοντά του, χαϊδεύω την ήχηρη κοιλιά του ύστερα προσπαθώ ν' αποδιώξω κάτι που σάν συμπόνια πλημμυρίζει μέσα μου και στριφογυρίζω άπαινον κίτσι, δοκιμάζοντας επίμονα να θυμηθώ τι ζήτησα στο μέρος εκείνο. Μά στις προσπάθειές μου αυές με έμποδίζονε οι άνάμνησες που είναι στενά δεμένες με το βιολοντσέλο και που με κατέχουνε τώρα όλόκληρο. Ύστερα από άσχετης ώρας προσπαθίσεις, κάνω να φύγω, μά στο κατώφλι θυμιάμαι τι ήθελα: το πλεμάτι. Γυρνά ξοπίσω... ενώ κρέμεται κει πλάι στην πόρτα, το παίρνω και τραβάω στο ποτάμι... Και τώρα που οι φελοί πλέουνε πιά, πάλιν στη λαμπροή επιφάνεια του νερού, άφηνω τόν ξαντό μου να τόν κυριέψουνε οι άνάμνησες...

Έδω και σαράντα χρόνια σε λίγα σπίτια στη χώρα παιζότανε τόση μουσική, όση στο δικό μας. Έξόν απ' τόν πατέρα, που μ' όλο που αγαπούσε τη μουσική, όμως δεν ήξαιρε να βγάλει ούτε νότα, οι άλλοι όλοι ξαίρανε: ή μητέρα έπαιζε πιάνο, μά άδελφή της τραγουδούσε, ένας άδελφός τη έπαιζε βιολί, κ' ένας άλλος: ο μπαρμπά-Άλέξαντρος, σιγοτραγουδούσε και σφύριζε απ' έξω, απ' την αρχή ήσαμε το τέλος, χωρίς λάθος, συνάτες, ραψωδίες κι όλίκερα μελοδράματα. Είτανε μάλιστα σε θέση να τα σφριξίει κι από την άναπόδη.

Ταχτικά δυο φορές τη βδομάδα, ενώ στο πλαινό δωμάτιο μερικοί παλιοί φίλοι του σπιτιού κάνανε τη συνηθισμένη τους παρτίδα, στο σαλονάκι παιζότανε μουσική. Έκει στο σαλονάκι μέσα, θυμιάμαι πώς, σάν είμουνα

1) Βλέπε ήρωες Ίον Σλάβιτς σε διηγήματά του δημοσιευμένα στα «Παρασκίγια» Οκτώβρ. - Νοέμβρ. - Δεκέμβρ. 1926 και Ίαν. - Φεβρ. 1927.

ἀκόμα μικρὸ παιδί, ἄκουσα τὸν * * * νὰ τραγουδάῃ τὸ «Ἀστέρι» καὶ ν' ἀκομπανάρη τὸ τραγούδι του μὲ τὸ πιάνο.

Στὶς μουσικὲς αὐτὲς ἐσπερίδες παραβρισκόμαστε κ' ἐμεῖς τὰ παιδιὰ. Παρακολουθοῦσαμε καθισμένα φρόνιμα σὲ μὴν ἄκρη, ἐξημερωμένα ἀπ' τὴν αὐστηρότητα τῆς κυβερνήτας, κὶ ἀπ' τὴν ἐπίδραση τῆς μουσικῆς, πού κὶ ἄγρια θηρία ἐξημερώνει—μὰ πρὸ πάντων ἀπ' τὴ μιμικὴ τοῦ μπάριπα-Ἀλέξαντρου, πού ἔκανε τὸν καπελαῖστον καὶ πού τὶς χειρονομίες του τὶς παρακολουθοῦσαμε μὲ ἐξαιρετικὴ προσοχὴ.

Φυσικὸ θὰ εἶτανε, τοῦλάχιστο ἓνα ἀπ' τὰ παιδιὰ νὰ μάθαινε κανένα ὄργανο. Καὶ θὰ μάθαιναμε ἂν δὲν ἐναντιωνότανε ἐπίμονα ἢ μητέρα πού εἶτανε τρομοκρατημένη ἀπ' τὴν κακοτυχία τοῦ ἀδελφοῦ της. Αὐτὸς ὁ ἀδελφός της εἶχε πάει στὸ ἐξωτερικὸ γιὰ νὰ σπουδάσῃ νομικί. Ὑστερα ὅμως ἀπὸ πέντε χρόνια ἀντὶ γιὰ «προλύτης» ἢ διδάκτωρ τοῦ Δικαίου, γύρισε «διπλωματοῦχος» τοῦ Ὀδείου στὸ βιολί.

Γιὰ κάμποσο καιρὸ εἶτανε τὸ χαϊδεμένο παιδί τῶν σαλονιῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τοῦ Βουκουρεστίου καὶ εἶχε διοριστῆ νομάρχης σὲ κάποια πόλη τῆς Ὀλτένιας. Σὲ μὴ ὅμως κυβερνητικὴ ἀλλαγῇ, βρέθηκε χωρὶς θέση, κ' ἡ ἀνάγκη τὸν ἔκαμε νὰ δεχτῆ νὰ πάη γενικὸς γραμματέας στὴ Νομαρχία μᾶς ἄλλης ἐπαρχίας. Καὶ παντρεμένος καθὼς εἶτανε ἀπὸ ἔρωτα μὲ μὴ φτωχὴ κόρη, τὸν πλάκωσαν τὰ παιδιὰ καὶ τὸν τσίικισαν τὰ βάρητα τῆς πολυριθμῆς οἰκογένειας, τόσο πού τραβοῦσε τὸ διάολό του, ζώντας τώρα σ' ἓνα χωριουδάκι στὴν ἄκρη τοῦ κόσμου.

Ὅλες αὐτὲς τὶς κακοτυχίες του ἢ μητέρα τὶς φόρτωνε στὴ ράχη τῆς μουσικῆς. Κὶ ἀπ' τὸ φόβο της μὴν τύχη καὶ φτώχεια κανέναν μας σὰν τὸν ἀδελφὸ της, δὲ μᾶς ἄφηνε νὰ πλησιάσουμε κἂν τὸ πιάνο καὶ νὰ βάλουμε χερί στὰ κόκκαλα.

Στὶς διαμαρτυρίες μας ἢ τῶν ἄλλων ἀπαντοῦσε:

— Δὲν τοὺς ἀφίηνω, γιατί ἡ τέχνη σκλαβώνει τὸν ἄνθρωπο, τὸν χανώνει. Δὲ θέλω νὰ κατατιήσουνε σὰν τὸν ἀδελφὸ μου τὸν Νάε.... Ἔχουνε καιρὸ ἀργότερα νὰ μάθουνε σὰ θέλουνε καὶ μουσικῇ. Πρῶτα ὅμως εἶναι τὰ γράμματα.

Νὰ λοιπὸν πῶς μέσα σ' ἓνα σπίτι μουσικῶν, οὔτε τρίγγα δὲν μάθαινε νὰ παίζουμε. Δὲν εἶναι λόγος—ἀπ' τὴν τέχνη ὀλότελα δὲ γλύτωσα, γιατί ἂν μοῦ κλεισθῆκε ὁ δρόμος τῆς μουσικῆς ἔξασα ἄλλο κὶ ἄρχισα νὰ γράφω. Ὅστος ἓνα βιβλὸν αἰσθημα λύπης ἀπόμεινε μέσα μου πού δὲν ἔμαθα μουσικῇ. Κ' ἐτοῦτο γιατί πάντα, δὲν ξαίρω ἂν δίκια ἢ ἄδικα, μοῦ φαινότανε πῶς ἢ μουσικῇ εἶναι ἢ πηγὴ τῆς πρὸ ἀγνῆς εὐτυχίας, ἀπ' ὅλες ὅσες μπορεῖ ἢ ζωὴ νὰ προσφέρῃ τοῦ ἀνθρώπου. Ἐπειτα εἶτανε καὶ κάτι ἀκόμα. Ὅταν, ὕστερα ἀπὸ χρόνια, ἐνοῶσα πόσες πολλὲς εἶναι οἱ δυστυχίες,

οἱ ἀπογοήτεψες κ' οἱ πίκρες πού εἶναι δεμένες μὲ τὴ ζωὴ—ἄρχισε νὰ μὲ κυριεύῃ μὴ τυραννικὴ ἐρώτηση: Γιατί θαίρχει ὁ κόσμος αὐτός; Καὶ τότες ἔδωκα στὸν ἑαυτό μου τὴν ἀπάντησιν πῶς ὁ κόσμος δὲ θὰ μποροῦσε νὰ ἔχη ἄλλο λόγο ὑπερῆξης, παρά, καθὼς τ' ἀστέρια πού κυνηγοῦνται μὲς στὸ ἄπειρο, ὅμοια κὶ αὐτὸς νὰ παράγῃ ἤχους, πού ὅλα μαζί ν' ἀποτελοῦνε μὴ συμφωνία γιγάντια καὶ θεία.

Παιδιάστικες σκέψεις βέβαια, ὅμως πού δειχνουνε ἀπὸ πόσο βαθειὰ πήραζε ἢ λύπη μου πού δὲν μποροῦσα νὰ βγάλω κ' ἐγώ, μὲ κανένα μουσικὸ ὄργανο, ἁρμονικοὺς ἤχους.....

Ἀπ' ὅλους ὅστος τὸς ἤχους, μόνο τοῦ βιολοντσέλου μὲ μίγνεψε πιότερο. Ὁ ἤχος τοῦ βιολοντσέλου μοῦ δίνει τὸν ἀνώτατο βαθμὸ τῆς ἀκουστικῆς ἀπόλαυσης, ὅπως τὸ λαμπερὸ φῶς τοῦ ἑσπερινοῦ μοῦ δίνει τὸν ἀνώτατο βαθμὸ τῆς ὀπτικῆς ἀπόλαυσης. Πιθανό, λοιπόν, γιὰ τὸ λόγο αὐτὸν νὰ μὴν μπορῶ ν' ἀκούσω βιολοντσέλο, χωρὶς νὰ πάη ὁ νοῦς μου στὴν τρεμάμενη λαμπράδα τοῦ ἑσπερινοῦ, ὅπως δὲν μπορῶ ν' ἀντικρύσω τὸν ἑσπερινό, χωρὶς νὰ πάη ὁ νοῦς μου στὸν μελαγχολικὸ ἤχο τοῦ βιολοντσέλου. Τόσο πολὺ μοῦ ἀρέσει, πού ὅσο πολλὰ ὄργανα κὶ ἂν ἔχη ἢ ὀρχήστρα, μὲ τὴ θέλησή μου, κίνω καὶ σπαινοῦν γιὰ μένα ὅλα τ' ἄλλα τὰ ὄργανα, κὶ ἀκούω μόνο τὸ βιολοντσέλο. Πολλὲς φορές εἶχα ἀποφασίσῃ ν' ἀγοράσω κὶ ἐγώ ἓνα βιολοντσέλο καὶ νὰ μάθω νὰ παίζω. Μοῦ βγαίνανε ὅμως μπροστὰ μου ἄλλα κὶ ἄλλα, κ' ἔτσι περνοῦσαν οἱ βδομάδες καὶ τὰ χρόνια, ἴσαμε τὴν ἡμέρα πού, ἔδω κ' ἑννὰ χρόνια, σιναντιήθηκα μὲ τὸν Γκουσοῦ(1). Ὁ Γκουσοῦ αὐτός εἶτανε ἓνας τσιγγάνος βιολιστῆς, ἄσκημος, κακομοιριασμένος, κοντός.... κοντός.... ὁ πιὸ κοντός ἀπ' ὅσους γνώρισα. Τὸνομά του πρέπει στὴν ἀρχὴ νὰ εἶτανε κανένα παρατσούκλι, πού μπορεῖ νὰ τᾶξζαν ἢ ὄχι οἱ γονεῖς του, μὰ πού αἰτιουνοῦ τοῦ ταίριαζε τώρα θαυμάσια. Βραδύγλωστος καὶ ψευδός, ἔπρεπε νὰ ἐπαναλάβῃ κάτι τρεῖς φορές γιὰ νὰ καταλάβῃς τί ἤθελε νὰ πῆ, ὅπως ἐπίσης τρεῖς φορές ἔπρεπε νὰ τοῦ πῆς κάτι ὥσπου νὰ σὲ νιώσῃ. Ὅταν δὲ γελοῦσε κοιτοῦσε χωρὶς νὰ θέλῃς στὸ λαιμό του νὰ ἰδῆς ἂν ἔχη «γχοῦσα»..... Κ' ἔπαιζε καὶ βιολοντσέλο, ναι ναι ἔπαιζε, κ' ἔπαιζε μάλιστα ἀρκετὰ καλά.... Ἐπαιζε πιότενια κομμάτια: «Θυμᾶσαι ὅταν σὲ εἶχα ἀγκαλιά», «Πλάι στὸν σταυρό», «Βαθειὸ στεναγμοί», πού πίει νὰ πῆ ρωμᾶντες κοινὲς καὶ ξεθυμασμένες. Ὁ λόγος ὅμως εἶναι πῶς βαστοῦσε τὸ βιολοντσέλο στὸ χερί κ' ἤξαιε νὰ βγάλῃ ἁρμονικοὺς ἤχους. Κάποτες ἔμαθα πῶς ξαίρει τότες καὶ τοῦ ἀγόρασα μερικὰ κομμάτια: τὸ «Ave Maria», τὸ «Träumerei», τὸ «Tregiorni», πού τᾶμαθε καὶ τᾶπαιζε καλά....

(1) Γκοῦσα ρουμάνικα θὰ πῆ λαιμοκῆλη. Κατὰ συνέπεια Γκουσοῦ πᾶει νὰ πῆ λαιμοκῆλης, ἓνα εἶδος δηλαδὴ παρατσούκλι. Σ. Μ.

Τότες μ' έπιασε ένα φοβερό παράνοιο. Πώς μπορεί - σκαφτόμουνα - ο ταγγίνος αυτός, ο άσκημος και κουτός, να ξαίρη να παίξει κ' εγώ όχι; Έγώ έπειτα κίπως έχω ιδέα από σκέδιο, πά'ω άρκετά καλά μπλιάρδο, είμαι κ' επιτήδειος, άν λοιπόν αυτός ο άσκημομούρης μπόρεσε κ' έμαθε, γιατί τίχα δέ θά μπορούσα να μάθω κ' εγώ;

Χωρίς πολλές σκέψεις τή δεύτερη μέρα πήγα κίόλας στο Βουκουρέστι, βρήκα ένα φίλο μου βιολοντσέλιστα, του είπα πώς θέλω να χωρίσω σέ κάποιον ένα βιολοντσέλο και τον παρακάλεσα να πάμε μαζί να μου τή διαλέξη. Τα πράγματα ήρθανε κι άκόμα πιο βολικά. Ο φίλος μου έτυχε να ξαίρη ένα καλό βιολοντσέλο εύκαιρίας, που θά μπορούσαμε να τ' αγοράσουμε φτηνά. Πήγαμε λοιπόν μαζί από μια πάροδο, στο μαγαζί ενός έμπορα βιολιών. Έκει ο φίλος μου πήρε τή βιολοντσέλο, τή κούρδισε και άφου έπαιξε μερικές γκάμες και ήρτέξες, έπαιξε και μια άρια που πήγε ίσα στην καρδιά μου. Θεέ μου! Τί γλυκά ήχησε τή βιολοντσέλο στο μαγαζάκι εκείνο με τή χαμηλό ταβίρι. Και τί δυνατά λαμπίριζε μπρός στα μάτια μου ο έσπερινός, όσο τή άκουγα!... Τού έδωκα τότε τή καταστηματαίχη εκατό πενήντα Λέϊ, μου τώβαλε σέ μια μουσαμαδένια θήκη, άγόρασα κι άλλες δυο σειρές χορδες, κολοφωνι, μια μέθοδο Πιάτι, και γύρισα στο σπίτι τόσο εύτυχησμένος, τώρα που είχα τή βιολοντσέλο, όσο ούτε όταν τέλειωσα τή σχολείο, οίτε όταν πήρα τή δίπλωμά μου. Μόλις έφτασα, έβαλα στο στόμα μου μερικές μπουκιές, και μ' όλο που είτανε ή ώρα περασμένη, τή έβγαλα άπ' τή θήκη του, άνοιξα τή μέθοδο, και σύμφωνα με τις οδηγίες κίθησα μπρός στον καθρέφτη τής ντουλάπας, για να προσέχω ώστε τή δοξάρι να πηγαίρη οριζόντια, και χωρίς να πιάνω με τή άριστο χέρι, μόνο και μόνο για να μάθω τή χειρισμό, άρχισα να τραβώ δοξαριές πότε στή μια και πότε στήν άλλη χορδα.

— Φτάνει, καημένη, άσε και γι' αήριο, με παρακαλούσε ή γυναίκα μου, πότε πότε.

Έγώ όμως τή σκοπό μου. Και μόνο όταν ύστερα από τουλάχιστο δέκα φορές που με παρακάλεσε, κοιτάζοντας τή ρολόϊ παρατήρησα πώς είτανε μεσάνυχτα περασμένα, άποφάσισα να κοιμηθώ.

Τή δεύτερη μέρα καταπίστηκα κίόλας με τις γκάμες, μ' δέν τα κατάφερα διόλου. Όλες μου οί προσπάθειες, κ' εκείνη τήν ήμέρα και τις άλλες, να βγάλω έναν ήχο ύποφερτο σταθήκανε μάταιες. Οί χορδες τρίζανε, βγάζανε ήχους στρινγούς, τσιρίζανε: δέν πήγαινε διόλου, μ' διόλου.

Τότες νόμισα πώς είχε χαλάση τή βιολοντσέλο στο δρόμο που τώφερα και φώναξα τήν Γκουσού. Αυτός άμα τή είδε έμεινε με τή στόμα άνοιχτό. Τή άθλιο, παραμορφωμένο και κολοκαρδίδιο βιολί του, δέν είχε καμμιά σχέση με τήν δημοφιλή τή βιολοντσέλου μου. Τή γύρισε άπ' έδω, τή γύρισε έπ' εκεί, κ' ύστερα

άρχισε να παίξη τή «Ave Maria». Κατ' άπ' τή μαύρα και τριχωτά δάχτυλά του, οί χορδες ήχούσανε με άνείπωτη δημοφιλία. Άφου έπαιξε όλα τή κομμάτια που τού είχα χαρίση, χτύπησε τή πρόσωπό του από θαυμασμό, συνοδεύοντας τή χειρονομία του, με κάτι στρινγιά έπιφωνήματα: «Τίίί! Πτίίί!» Ύστερα, άφου κοιτάξε άρκετές φορές, πότε τή βιολοντσέλο και πότε έμένα, με παρακάλεσε να τού τή πουλήσω, γιατί εγώ, λέει, όλο δέν είμουνα να μάθω. Μά όταν είδα πόσο άρμονικά ήχούσε τή βιολοντσέλο στα χέρια του, κι άκουσα ύστερα με πόση άταραξία και βεβαιότητα προέλεγε πώς δέ θά μπόρεσω να μάθω ποτές μου, άναψα με μιάς τόσο πολύ, που μου ήρθε, Θεέ μου συχώρεσέ με, να τού δώσω μια με κάτι στο κεφάλι... Και βάλθηκα στή δουλειά άποφασισμένος να μάθω να παίξω με κίθε θυσία. Μόλις είμουνα για κανένα λεπτό εύκαιρος, άμέσως τή βιολοντσέλο στο χέρι και δός' του δοξαριές. Έτσι, έφτασε να με βαρεθούνε όλοι στο σπίτι. Όταν με βλέπανε κατά πρόσωπο, ή άν δέ μου λέγανε τίποτα, διάβαζα στα τρομαγμένα μάτια τους τήν ερώτηση: πάλι τή ίδια άδελφέ;

Κι είχανε δίκιο, οί κακόμοιροι, γιατί τούς έβαλα σέ μεγάλο κάνονα. Μάταια δάκρυα, μάταια καθόμουνα άντίκρου στον καθρέφτη για να έπιτηρώ τήν κατεύθυνση τού δοξαριού, μάταια τώτριβα με τή κολοφώνι όσπου να τρίζη, μάταια πατούσα μ' όλη μου τή δύναμη τή δάχτυλα στις χορδες... Μετατόπισα τήν καβάλο πιο άπάνου, πιο κάτω, άλλαξα τις χορδες, τις άλειψα με λάδι... όλα άδικα!... Αντί για ήχους έβγαλα κάτι τσιριδες στρινγές που σου δίνανε στα νεύρα. Νομίζοντας πώς είτανε έξ αιτίας τής μονοτονίας που είχανε οί γκάμες, πέρασα στα γυμνάσματα. Μ' αυτά είτανε τή ίδια και χειρότερα. Μερικά που παιγμένα άπ' τή γυναίκα μου στο πιάνο, είτανε καλούτσικα κατ' άπ' τή δοξάρι μου γινόντανε φριχτά, κάτι σα γογγύσματα πένθημα σαν επιθανάσιος ρόγχος σφαγμένου ζώου ή σαν σφύλιασμα σκυλιού, που προμηνάει κακό, μπρός στο κατώφλι ενός έρημου σπιτιού... Άφρηνα τότες τή βιολοντσέλο κατά μέρος, τή κοιτάξα κι άναρωπιόμουνε άπελπισμένα: Πώς είναι δυνατό, αυτό τ' όργανο, που ήχολογεί τόσο άρμονικά, άκόμα και στα χέρια τού Γκουσού, να τσιρίζη, να γογγύξη τόσο εκνευριστικά, στα χέρια τή δικά μου;! Και στήν άπελπισία μου αυτή, πικραίνόμουνα κ' άκόμα παραπάνω, όταν συναντιόμουνα με τήν Γκουσού, που μ' έρωτούσε μ' ένα χαμόγελο διφορούμενο: Τί... τί... κά... κίνοννε... μέ... τό... τό... διό..., διολοντσέλο;...»

Και μόνο άφου δοκίμασα όλες τις στάσεις, άφου μετακομίστηκα από δωμάτιο σέ δωμάτιο, και κατάντησα στήν άποθήκη για να μ' ήνησχω κανέναν, κι άφου πείστηκα πώς είναι τρέλλα να δοκιμάξη κανείς να μάθη βιολοντσέλο στα σαράντα, όταν πιά τή δάχτυλα άρχίζουν να χοντραίνουνε, και να χάνουνε τήν εύκαμψία τους, «έπληρώθη και τή ρηθέν» τού

Γκουσσί: παρίτησα και βιολοντσέλο και γκάμερ... «πρός μεγάλην χαράν και ήσυχίαν τής οικογενείας μου»....

— — —

Μ' όλα αυτά όμως είχε βρεθῆ μὴ ἵταρξῃ ποῦ ὑπόμεινε, τί λέω;! ποῦ ἐχτιμοῦσε τὸ παίξιμό μου. Εἶτανε ἓνα μικρὸ φτερωτό: ἓνας σκαραβαῖος τόπος δά, ἴσαμε ἓνα κοινὸ σιτάρι. Ἀπὸ ποῦ εἶχε ξεφουρώσει, ἀπὸ ποῦ ἐρχότανε, δὲν τὸ ξαίρω. Πολλὲς φορές τότε γύρευα ξεπίτηδες μὲ προσοχὴ σ' ὄλο τὸ σπίτι και δὲν ἐβρίσκα οὔτε ἴχνος του. Μόλις ὡστόσο ἄρχισα μὲ τὸ βιολοντσέλο νά σου τον ξεφύτρωνε ἐκεῖ κοντά μου, στὸ πλάϊ μου. Γὰ καρὸ πίστευα πὼς μπορεῖ νὰ φώλιαζε μὲς στὸ ἴδιο τὸ βιολοντσέλο και πὼς ἐξ αἰτίας τοῦ παιξίματός μου ἔπαιρνε τὰ βοινὰ και στριφογύριζε ἐκεῖ κοντά μου περιμένοντας νὰ παίξω γὰ νὰ γυρίσῃ στὴ φουλί του. Ὅπως φαίνεται ὅμως δὲ φώλιαζε στὸ βιολοντσέλο, ἀλλὰ κάπου μὲς στὰ σανίδια και τὸ ἠχολόγημα τοῦ βιολοντσέλου μου ἀντὶ νὰ τὸν ἀποδιώχῃ, τὸν ἐτραβοῦσε. Ἐρχότανε κοντά μου, πετοῖσε γύρω στὸ πόδι τοῦ βιολοντσέλου, ἢ καθότανε κάπου ἀκίνητος, ἀκούοντας μὲ μεγάλη προσοχὴ. Εἶν' ἡ ἀλήθεια ὅμως, πὼς μερικὲς νύκτες οὔτε αἰτουνοῦ δὲν τοῦ ἀρέσανε. Εἶτανε μάλιστα ἓνα «μὴ εἰς ἕφρασι» ποῦ τσίριζε ὀλωσδιόλου ἄσκημα, και ποῦ ἄμα τὰ κουνγε, κατέβαινε πὸ χαμηλὰ και ἔπαιρνε ὀλοφάνερα στάση διαμαρτυρίας.

Ὅσο γενικά, τὸ παίξιμό μου, χωρὶς ἀμφιβολία, τοῦ ἄρεσε. Ἐνας σκαραβαῖος καφετῆς, μὲ μαῖρες βοῦλες, ποῦ κίθεται ἡμερωμένος και φρόνιμος. Ὁ λόγος τῆς μητέρας: τὸν ἀποχάσκωνε ἡ μουσικὴ. Καὶ δὲ φοβότανε διόλου τὸν ἔπαιρνα στὸ χέρι μου και περπατοῦσε ἡσυχὰ στὰ δάχτυλά μου. Μιὰ μέρα τὸν κοίταξα μὲ τὸ φακό. Δὲν εἶχε οὔτε νύχια γαμψά, μήτε σαγόνια σκληρά: δὲν μποροῦσε νὰ εἶναι βλαβερός. Δὲν εἶναι λόγος, και βλαβερός ἂν εἶτανε, ὄλο φίλοι θὰ μέναμε. Παρακαλῶ, εἶτανε ἡ μόνη ἵταρξῃ ποῦ ἐχτιμοῦσε τὸ μουσικὸ μου ἄλταντο. Μὴν ξαίροντας πὼς τὸν λένε, τὸν ἐβάφτισα: Πίκ' και φώναξα τοὺς δικούς μου και τοὺς τὸν ἔδειχνα «Νὰ ὁ Πίκ' - ἔφτασε ὁ Πίκ'». Μιὰ μέρα τὸν ἀναξήτησα σ' ἓνα λεῦκαμα ἐντομολογίας. Τότε βρήκα. Ζῆ μὲς στὰ σανίδια και ἔχει ὁ δυστυχισμένος τρία ὀνόματα λατινικά, ποῦ τυπωμένα μὲ γράμματα μικρὰ πίνουν ἐφτά ὀχτὼ φορές και παραπάνου τόπο, ἀπ' ὅσο πίνει τὸ σῶμα του. ... Μάλιστα. Εἶτανε πραγματικά μὴ ἵταρξῃ ποῦ τῆς ἄρεσε τὸ πὼς παίζω ἔννοεῖται ὅμως πὼς γὰ χατήρι ἐνὸς σκαραβαῖου δὲν μποροῦσα νὰ τυρανῶ ὄλη μου τὴν οικογένεια.

— — —

Ἐδῶ και δυὸ χρόνια, ἀφοῦ μοῦ πέρασε ὁ θυμὸς μου κατὰ τοῦ Γκουσσί, σκέφτηκα νὰ τοῦ χαρίσω τὸ βιολοντσέλο. Συναντώντας λοιπόν, μιὰ μέρα, ἓναν ἄλλο ταιγγάνο, τοῦ εἶπα νὰ μοῦ

τὸν στειλῇ στὸ σπίτι, γιατί ἔχω νὰ τοῦ δώσω κάτι....

— Τὸν Γκουσσί θέτε: Ἄμ' πέθανα ἐδῶ κ' ἓνα χρόνο ὁ καημένος!

Ἐκτοτες μεταίφερα τὸ βιολοντσέλο στὴν ἀποθήκη τῶν ἀχρηστών... Καὶ τώρα εἶναι ἀπορριμμένο κὲ κάπου σὲ μιὰ γωνιά, σκονισμένο κ' ἐγκαταλειμμένο, μὲ τὶς δύο χορδὲς πιασμένες και κρημασμένες σ' ἓνα πλάϊ θλιβερά.

Μετάφραση ἀπ' τὸ Ρομανζὸ
Μαρσὸβ Γενάρης 1980

B. ΚΟΥΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟΥ ΚΑΡΟΥ

Γαλόνια του Δυσέα αν βάλτε και σπιρουνία,
κ' οι Σάτσοι αν αλλάξουν σε Πιρότους με
[κουδούνια,

κ' ἔπειτα αν γίνουν μερικοί
θηλυκοί

που να πηδουν διο διό τους αγκαλία
ταγκο ενω παιανίζουν τα βιολια,

έχοντας κ' αρχιβιολιτζόν μια Ελένη που να
[τινε λεν

Hélène,

κ' αν βγάξει ο Κύκλωπας ψιλὴ κ' εβγενικα φωνη
οσάκς το Δυσέα αντιφωνει,
μάλιστα τότες του Ευριπίδη η κομωδία θα γίνει
ὀπως ο Θρύλος Ἄλλης τὴν εγκρίνει.

ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗΣ

ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΑ

ΣΤΡΟΥΓΓΑ

Ἡ λέξη στρούγγα δὲν εἶναι ἄλλη ἀπὸ τὴ λέξη τρώγλη δηλαδή πρὶν ἀπὸ τὸ συνεχικὸ προστιθέμενο φθόγγο γ ἀναπτύσσεται ἓνας λαρυγγικός ν, ποῦ ἐπιθετὴ κιάφτὸς συνεχικός, κίνει τὸ κατοπινὸ του γ [g] σταγμικὸ γὰ ξέμεισμα.

Ἄλλα παραδείγματα ποῦ ἀναπτύσσεται λαρυγγικὸ ν πρὶν ἀπὸ τὸ γ μιξέσαμε ὡς τὴν ὥρα ἐτοῦτα: μογιλάος|μογγιλιάος, φραγέλι|φραγγέλι, βιγλιζὼ|βιγγλιζὼ, (ἀ)σπαράγι|σπαράγγι, ἱγλι|ἱγγλι, λέγω|λέγγω, δεντρογαλιά|δρουγγαλιά (Μποντάνας), λαγόνι|λαγγόνι, τρώγω|τρώγγω (Καππαδοκία), φραγόνικα|φραγγόνικα, φραγοστάφυλα|φραγγοστάφυλα, καταφύνη|καταφύγγη, ἀγοριδα|ἀγγουριδα (Θήρα), ἀγωρος|ἀγγουρος (Κρήτη), ἀγρίφη|ἀγγρίφη, αἶγα|αἶγγα (=δεντρόα, κίτρινη βιόλα), πρόσφυγας|πρόσφυγγας κτλ.

Πολλά ἀπὸ ἀφτά κατόπι παραμοιάζοντας φθολογικά παρανοηθήκανε και ξηγηθήκανε μὲ τὴν παρατυμολογία λ. χ. φραγγοστάφυλα· φραγκοστάφυλα κτλ. (ΓΓΕ, γ', 173). Στὴν τρώγλη | σ τ ρ ο ὕ γ γ λ α τὸ ἀρχικὸ σ εἶναι τοῦ ἀφθου (Γ.Γ.Ε. β', 169). Ὁ φθόγγος ω (δηλ. ο) ἔγινε ου ἀπ' τὸ τὸ κατοπινὸ γ. σίγκω. ρ ὶ γ α | ρ ο ὶ γ α (Κάλυμνο) dogana|ντουγάνα (=Ἐφάπνησα) κτλ. και τέλος σιωπήθηκε τὸ λ γὰ ξέμεισμα ἀπὸ τὸ πρωτοτερονὸ ρ(*). Δὲν εἶναι βέβαια ἀνάγκη νὰ ποῦμε πὼς τὸ πρωτόκλιτο ἡ τῆς τρώγλης γίνεται α στὴ σ τ ρ ο ὕ γ γ α ἀπ' τὸν πληθυντικὸ.

M. ΦΙΛΗΝΤΑΣ

(*) Στὸ ἀ γ ρ ἄ β α ν ο | ἄ γ γ ρ ἄ β α ν ο (Κρήτη) ἀποσιωπάται τὸ ρ ἀπ' τὸ ν.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

Ο ΣΕΒΑΣΤΟΣ μας κ. 'Αλέξανδρος Πάλλης, ακούρατος πάντα, τύπως σὲ διαλεχτὴ ἔκδοση τὸ Σ τῆς 'Ιλιάδας σχολιασμένο ἐγγλίσικα, φιλολογικὰ καὶ κριτικὰ. Ἡ ἀσπληρὴ αὐτῆ ἐπιστημονικὴ ἐργασία τοῦ Ὀμηρικοῦ μελετητῆ μας, ἀνεβάζει τὸν Πάλλη στὴν πρώτη γραμμὴ τῶν γραμματικῶν σχολιαστῶν. Ἐρμηνεύει, διδάσκει, ἀποκατασταίνεται τὸ κείμενο καὶ φωτίζει. Ὁ Πάλλης μὲ τὴ σεβαρὴ του φιλολογικὴ μόρφωση μᾶς δίνει ἕνα δείγμα κ' ἕνα μνημεῖο. Δείγμα, γιὰ τὸ τί μπορούσε νὰ κάνει ἂν ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ ἐμπιστευότανε τὴν ἔδρα τῆς Ἀρχαίας φιλολογίας, αὐτὴ τὴν ἔδρα ποὺ τὴν κατέχουν σήμερα οἱ γνωστοὶ ἀρλεκίνοι. Μνημεῖο, γιὰτὶ τέτοια σχέδια, μὲ τόση μάθηση καὶ κρίση, δύσκολο νὰ βγοῦνε ἀπὸ ρωμαϊκὸ μυαλό.

ΑΠΟ τὰ βιβλία ποὺ σημαδεύουν ἐποχὴ, εἶναι καὶ τὰ «Στοιχεῖα Ἀστρονομίας» τοῦ Ἐλισαίου Γιαννίδη, γραμμένα σὲ πλεῖρα δημοτικὴ, μὲ τὸ νέο τονικὸ σύστημα ποὺ ἐφαρμόζει ὁ συγγραφέας τῆς «Γλώσσας καὶ Σωῆς» κ' ἀφιερωμένα τοῦ Ἀλέξανδρου Πάλλης, τοῦ πρωτοπόρου τῆς Γλωσσικῆς Ἀπολύτρωσης. Τὸ βιβλίον αὐτὸ διαπιστώνει καὶ μιὰν ἄλλη ἀλήθεια, ποὺ γι' αὐτὴν ὁ «Νουμάς» δὲν εἶχε ποτὲ τὴν παραμικρότερη ἀμφιβολία: Πὼς ἡ φυσικὴ μᾶς γλῶσσα, ἡ Δημοτικὴ, εἶναι καὶ πάρα εἶναι ἰκανὴ γιὰ νὰ ἐκφράσει βαθύτερους κόσμους, ἐπιστημονικὰ καὶ φιλοσοφικὰ διανοήματα. Ἡ «Νεοελληνικὴ Μετρικὴ» τοῦ Θρασύβουλου Σταύρου καὶ τὰ «Στοιχεῖα Ἀστρονομίας» τοῦ Ἐλισαίου Γιαννίδη—χρήσιμα, ὅπως σημειώνεται, καὶ γιὰ τὴ Μέση Παιδεία—δὲν πρέπει νὰ λείψουν ἀπὸ τὶς τελευταῖες τάξεις τοῦ Γυμνασίου ἂν ἀληθινὰ ἔχουμε σύγχρονη καὶ φωτισμένη ἐκπαίδευση. Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας νεοῖδεάτη καὶ προχωρημένο, καθὼς τὸ νομίζουμε.

ΕἶΔΑΜΕ πὼς ἔγινε μιὰ Ἐπιτροπὴ γιὰ νὰ φροντίσει νὰ στηθεῖ μπροστὰ στὸ Πανεπιστήμιον, στὴν ἐξωτερικὴν του ἀκάλαν, τὸ ἀγαλμα τοῦ Καποδίστρια, ἐκεῖ πλάϊ ποὺ βρίσκεται τὴν ἄνδριάνταν τῆς Κοραῆ. Μὰ νομίζουμε πὼς ἡ θέσις τοῦ Καποδίστρια δὲν εἶναι διόλου ἐκεῖ. Πλάϊ στὸν Κοραῆ ἀργὰ ἢ γρήγορα, δὲ γίνεται, θὰ στηθεῖ τὸ ἀγαλμα τοῦ Ψυχάρη. Γιὰτὶ ἂν ὁ Κοραῆς στάθηκε μιὰ φορὰ ὁ δασκαλὸς τοῦ Γένους, ὁ Ψυχάρης εἶναι πολὺ φορὲς μεγαλειότερος, γιὰτὶ ἡ μεγαλοφυΐα του τοῦ ἔδωσε νὰ καταλάβει πόσο σημαντικὸ πρᾶμα εἶτανε γιὰ τὸ ἔθνος ἢ πνευματικὴ καὶ γλωσσικὴ του ἀναγέννηση, ποὺ χωρὶς αὐτὴ ἡ Ἑλλάδα σήμερα θὰ ψυχομαχοῦσε στὰ χέρια τῶν νεκροθάφτηδων δασκάλων. Ὁ Ψυχάρης ἔδωσε τὴν ψυχὴν του ὀλάκερη στὸ γλωσσικὸν του κίνημα, ποὺ στάθηκε κίνημα ἀπολυτρωτικὸ ἀπὸ τὴ σκλαβιά καὶ τὴ μούχλα ποὺ σκορπούσε γύρω του τὸ Πανεπιστήμιον. Νά, γιὰτὶ πρέπει ἴσα ἴσα μπροστὰ στὸ Πανεπιστήμιον νὰ ὀρθῶνεται τὸ μεγάλο ἀνάστημα τοῦ Ψυχάρη, ποὺ λύτρωσε τὴ γλωσσικὴ μᾶς συνείδηση, λευτέρωσε τὸ πνεῦμα μᾶς καὶ μᾶς ἔδειξε τὸ δρόμον τῆς γόνιμης ἐργασίας γιὰ τὸ ἀνθισμα τῆς νέας λογοτεχνίας μᾶς, σύμφωνα μὲ τὸ μεγαλόπνοον παράδειγμα του. Γιὰ τὸν ἀνδριάνταν τοῦ Καποδίστρια μπορεῖ νὰ βρεθεῖ ἄλλοῦ μιὰ θέσις.

ΑΠΟ τὸ Μπρασὼβ τῆς Ρουμανίας μᾶς ἦρθε ἡ εἶδηση πὼς χάσαμε τὸ Βασίλη Κουζό-

πουλο—νέο μὲ γερὴ μόρφωση, σπάνια ψυχὴ, καθαρὸ κριτικὸ νοῦ καὶ δημιουργικὴ διάθεση. Ὁ Κουζόπουλος, ποὺ δὲν πρόκανε καλὰ νὰ ἐκδηλωθεῖ—πέθανε νεώτατος, 23 μόλις χρονῶν—δούλευε τὸν τελευταῖον καιρὸν ἀπάνω στὸ ἔργον τοῦ Παλαμᾶ καὶ τὰ κατάφερε νὰ μᾶς ἀφήσει συμπληρωμένη μιὰ μενογραφία γιὰ τὸ «Δωδεκάλογον» ποὺ θὰ ἐκδοθεῖ στὴ σειρά «Γιὰ νὰ γνωρίσουμε τὸν Παλαμᾶ». Θὰ τυπωθοῦνε ἀκόμα, μὲ ἔξοδα τῶν δικῶν του, μιὰ σειρά διηγήματα τοῦ Ἰὸν Σλάβιτς, ποὺ εἶχανε πρωτοφανεῖ στὸ περιοδικὸν Παρασκήνια μαζί μ' ἕνα ἐκτενέστατον πρόλογον τοῦ ἴδιου γιὰ τὸ διαλεχτὸν Ρουμᾶνον πεζογράφον. Στὸ σημερινὸ φύλλον—σὺν ἕνα μνημόσυνον—τυπώνουμε τὴν ἀνέκδοτον μεταφρασὴν του, καθὼς κ' ἕνα σημειώμα του γιὰ τὸν Μπρατέσκου—Βοϊνέστι, ποὺ τὰ εἶχαμε ἀπὸ καιρὸν στὰ χέρια μᾶς.

ΠΟΛΥ σωστὰ ὁ παλιὸς Πρύτανης, σὲ προκήρυξιν διαγωνισμοῦ, τόνισε πὼς τὰ ἔργα ποὺ θὰ ὑποβληθοῦνε πρέπει νὰ εἶναι γραμμένα «εἰς Ἑλληνικὴν γλῶσσαν (Καθαρευούσαν)»—ἔτσι σὲ παρένθεση, περικαλοῦμε. Γιὰτὶ μπορεῖ κανένας νὰ κανε λάθος καὶ βλέποντας τὴν ὀνογραφὴν «Βορέας» νὰ στείλῃ σὲ γλῶσσα Ἀρβαντικὴν ποὺ μερικὸν συμπατριώτην τοῦ κ. Πρύτανην ἐξακοθοῦνε νὰ τὴ μιλᾶνε στὸ χωριὸν του. Νὰ ξεχωρίζουμε τὶς γλώσσας, λοιπὸν. Ἑλληνικὴν ἢ Καθαρευούσαν,—ἀλλὰ σὲ παρένθεση!

ΜΕΤΑ τὸ διορισμὸν τοῦ κ. Γρυπάρη στὴ θέσις τοῦ Διευθυντῆ τοῦ Ἑθνικοῦ Θεάτρου—15 χιλιαδούλες τὸ μῆνα, μᾶς λένε!—τὴ θέσις του στὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας, Τμῆμα Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν, τὴν ε-πῆρε κάποιος Ἀρχαιολόγος. Καὶ φυσικὰ. Γιὰτὶ ὅπως τὴν ε-χε καταντήσει ὁ ποιητὴς τῶν «Σκαραβαίων», μόνον ἀρχαιολογικὴ ἀξία μπορεῖ νὰ ἔχει.

ΣΕ βαθυστόχαστη κ' ἐμβρόντητη μελέτη του στὰ «Μουσικὰ Χρονικὰ» (Τεύχος 5) ὁ κ. Γ. Λαμπελῆτ, σὰ μουσικὸς ποὺ εἶναι καὶ δημοτικιστῆς(!) συνάμα, σφάζεται νὰ μᾶς πείσει πὼς «τὸ μουσικὸν αἶσθημα στὴ γλῶσσαν» δὲ ζητᾶ τὴν κατάρτησιν τῶν πῶσεων στὰ τρίτοκλιτα ἀλλὰ ἴσα-ἴσα τὶς ἐπιδιώκει στὴ γενικὴ καὶ στὴν αἰτιατικὴ (συντάξεως, σύνταξιν κτλ.) «ἀπὸ ἀπόψεως μουσικῆς ἐκφράσεως», λέει. Οἱ περιφημῆς αὐτῆς γλωσσολογίας, ποὺ ξεπροβάλλουνε μάλιστα ὡς ἀπάντησιν σὲ φωτεινότετον ἀρθρον ἐνὸς σοφοῦ γλωσσολόγου, τοῦ Ἐλισαίου Γιαννίδη, δείχνουνε πόσο ὁ κ. Γ. Λαμπελῆτ ἔχει προχωρήσει ἀπὸ τὴν ἐποχὴ (1903) ποὺ ἔβγαξε μὲ τὸν Ἀζιώτη τὴν «Κριτικὴν» καὶ πόσο ἀξιοπρόσεχτες εἶναι. Ἀποκαλυπτόμαστε λοιπὸν μπροστὰ στὴν ἐξέλιξιν καὶ στὴν ἐμβρίθειαν τοῦ ἀγαπητοῦ μᾶς συνδέτη.

Μετὰ τοὺς πίνακες Γκρέκο, ἡ ὑπόθεσις Νόμπελ—Ψυχάρη—Παλαμᾶ. Τὸ σεβαρὸν περιοδικὸν, ποὺ πρωτοπορεῖται στὴν Ἑλλάδα, ὅλο καὶ νέες δάφνες μαζεῖται ἀπὸ τὰ... ριζοβράχια τῶν Φαιδριάδων. Ἀλλὰ ἡ τελευταία ποὺ ἔκοψε δὲν κάνει οὔτε... γιὰ σιτιφάδο. Αὐτὸ ἀποδείξανε τὰ γράμματα τοῦ κ. Πετροκόκκινου καὶ τοῦ Γ. Κατσιμπαλη, τὸ σημείωμα τοῦ κ. Ξενόπουλου κ. ἄ. Ὁ Ἠροστρατισμὸς ξεσκαπέστηκε γι' ἄλλη μιὰ φορὰ καὶ ξανάλαμψε—ὅπως εἶτανε βεβαίαν—ἡ μεγάλη, ἠθικὴ προσωπικότητα τοῦ Παλαμᾶ. Οἱ προνιοστάδες κ' οἱ ξυλοσκίστες τῶν Γραμμάτων ἄς νομίζουμε ὅτι κάτι κάνουνε.

ΤΗΝ εποχή που οι νεαροί μας λόγιοι κακομεταχειρίζονται τη γλώσσα, παραγεμίζοντας τους στίχους και τα πεζά τους με καθαρεύουσα, οι δασκάλοι μας, στα Παιδαγωγικά Συνέδρια που γινήκανε το Σεπτέμβρη στην Αθήνα, δείχνανε το αντίθετο: Πόσο ποτισμένοι είναι από το πνεύμα του Δημοτικισμού και πόσο προσπαθούν να επικρατήσει απ' άκρη σ' άκρη. Η συνεδρίαση τουλάχιστο, στις 12 του Σεβρη, που είχε για θέμα την καθιέρωση του Δημοτικισμού στα Διδασκαλεία και που μιλήσανε σ' αυτήνε ο Κουντουράς, ο Μπουρλέτος, ο Παπαμακρύου, ο Κοντοβασιλής κ. ά. εΐτανε χωρίς άμφιβελία ιστορική και σταθμός γενικότερα για την εξέλιξη και την πρόοδο του Δασκαλικού μας κόσμου. Αναγαλλιάζει κανένας διαβάζοντας τα πρακτικά της. Και δέν έχει παρά να συστήσει σε μερικούς τυφλοπόντικες να τά προσέξουνε. Ξεχωριστά μάλιστα στους νεαρούς που εΐπαμε λογίους.

ΣΚΟΡΠΙΑ ΦΥΛΛΑ

ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

ΔΙΟΓΕΝΙΣΜΟΣ

Ο μηχανικός και μετρωμένος τωρινός πολιτικός μας προχωρεί καλπάζοντας και στο ασθματικό διάβα του μάς δημιουργεί καθμέρα καινούργιες ανάγκες, που φορτώνουν αδιάκοπα το νου μας μ' άμετρητες φροντίδες.

Όπως μορφώθηκε σήμερα η ζωή μας, καταντήσανε να χρειαζόμαστε περισσότερα άχρηστα κ' έπουσιώδη πράγματα παρά χρήσιμα κι άναγκαία. Ξεφοί τόποι, άνόητες συνήθειες, συμβατικές υπονομιές, μάταιες άπασχολήσεις μάς κλέβουν πολύτιμο καιρό μάς χαλούν τη φυσική διάθεση, μάς υποβιβάζουν σ' έξαγγελτικούς κόπους σωματικούς και ψυχικούς. Χάσαμε την άπλότητα, την ίσορροπία, την ηρεμία, τη φαιδρότητα. Σπλαθώσαμε τόν φαιτό μας μόνοι μας στ' άσσοκα κι ένόφελα. Κ' εΐμαστε διαρκώς παραφορτωμένοι, σκυφτοί, κατσουφιασμένοι.

Οι ποσπάθειές μας έφτασαν να ναι πυροστικές συχνά. Κάθε στιγμή δέν ξαίρουμε τι να πρωτοκοιτάξουμε και πού να πρωτοτρέξουμε. Πλήθος ματαιοπονίες, που δεχτήκαμε τήν έπαβολή τους μ' έθελόδουλη συγκατάβαση, μάς πραιτογυρίζουν και μάς προσκαλούν κάθε τόσο φωνάζοντας στή γύλινα. Η άβγα η μουίνα κ' η έννευριστική ταραγή μάς έγιναν «κώλωψ τή σαρά, άγγελος Σατάν, ίνα μάς βασανίξη».

Δημιουργήθηκε στον κόσμο μια κρίσιμη κατάσταση. Και τάποτέλεσμά της θλιβερά: φτείρουμε πρόοσα το κορυ, παραστραγγίζουμε το πνεύμα, στεγνώνουμε τήν καρδιά, πικραίνουμε και λιγοστεύουμε τις ημέρες μας.

Μά εΐν' αδύνατο σε μια τέτοια έντροβλή να μη γεννηθί κ' η άναγκαία αντίδραση. Με τή δύναμη του φυσικού νόμου θα προβάλλη κολύ γλήγορα. Περιμένετε τήν.

Ένας Διογενισμός «έγκυμονείται» και θα ρανθί σε λίγον καιρό. Λέ θάξη βέβαια αυτός τήν άποζηστικότητα του καλιού, δέ θάρθη σάν ξερή υίωση του, δέ θάξη καμιά σχέση μ' έκεινον. Και θάνα έλάμισα κινζός. Θά προσαρμωστή σφιχτά και θά ναιμωιστή τέλεια με τις σημερινές συνθήκες της ζωής. γιατί θα γεννηθί φυσιολογικά με στήν τωρινή κατάσταση από τις ένταχτικές ανάγκες της αυτοσυντήρησης κι από τις λογικές άκαιτήσεις της σωματικής και ψυχικής μας υγείας. Θά ρυθμίζεται από το νεότερο πνεύμα στα καθέκαστά του και στήν όμαλή εξέλιξη που όλοένα θα παίνονη.

Οι άνθρωποι με σακατεμένα νεύρα και καταρτισμένοι θα τρέξουν ξοπίσω του θά φανταστούν

πως άκούνε το «δεύτε προς με πάντες οι κοπιώντες και περσοτισμένοι».

Ένας Διογενισμός άναμένεται... Και γιατί να μην πιστέψουμε πως θα μπόρθη αυτός να σταματήσει τήν καταστροφή, που με τόν τρολό δρόμο που πήραμε μιά άπειλεί, ύταν κατορθώση να υιάς περιορίση μες στο πλαίσιο τών έλληνικών μας σωματικών και ψυχικών άναγκών ξεκαθαρίζοντας τή ζωή μας από τα καταθλιπτικά βάρη κάθε περιτού και άχρηστου;

ΕΠΙΛΟΓΗ

Χάος, σύγχυση και διγογνωμία βασιλεύει ανάμεσό μας στην έχτιμηση της Νεοελληνικής λογοτεχνίας γενικά και ειδικά κάθε της έκπροσώπου. Κάποιος άρνήθηκε τελειωτικά τήν άξια της και δίδαξε πως δέν υπάρχει οπ' ένας άλλος, έξόν από το Σολωμό, νεοέλληνας άξιος να φέρη τόν τίτλο του λογοτέχνη. Μά η προμερή διδαγή του, άπλωμένη σε πολλές μεγαλόσημες γευάτες σοφιστεΐα σελίδες, κριθηκε ως άπλή ρουζέττα από ξένους και δικούς μας ειδήμονες και σήμερα φέρνει τα γέλια. Μένει όμως να καθοιστή η πραγματική θέση κ' η άκριβοδίκαιη διαβάθμιση της νέας λογοτεχνίας μας άνάμεσα όχι μόνον στις βαλκανικές μά και στις εθνοπαϊκές άδελφές της και να κριθί με άμεσοληψία το έργο κάθε της μύστη.

Γιά το έθνικό αυτό λειτούργημα χρειαζονται οι κατάλληλοι πνεύματα προικισμένα μ' έμφυτη άνώτερη καλαισθησία και μπασιμένα μες σ' τους ποιητικό λόγουθιους ναούς της Τέχνης κάθε λαού και κάθε έποχης. Κίνητρο στήν έργασία τους θάχουν τόν πόθο για μιάν άναστήλωση, κι όχι καμιά ένδοπαθη άποσπίδαξη ή καμιά ένπαθεία σαδιστική.

Αυτοί, μη καταβαίνοντας μήτε στιγμή από το ύψος της άμεροληψίας κ' έχοντας άδιάπτωτη πάντα τή φλόγα του έλληνικού ένδοιαέροντος, ύστερ' από σύντομες μελέτες δά ξεχωρίσουν και θα τοποθετήτουν σ' άνάλογη θέση τα λογοτεχνήματα έκεινα. που έχουν σημάδια ζωής μέσα τους και θα παραμερίσουν τ' θνησιγενή, τα προφισμένα γλήγορα να σκεπαστούν με της λησμονιάς τα χώματα. Θά γάνουν δηλ. με τήν άπαιτούμενη προσοχή ένα είδος επίλογης, σάν εκείνη που τόσο σοφά κατορθώνει να μάς δείχνη κάθε στιγμή η μάνα-πύση.

Έτσι: θα φυλλοροήσουν ίσως τεχνητές φήμες: θα γκρεμιστούν ίσως πνευματικοί δυναστες και θα θροναστούν ιδιώτες: θα παραμωριστούν ίσως ξακουσμένες μετριότητες και θα βγούνε στή μέση παραγκωσιμένες άξίες.

Και το μεγάλο μας κέρδος θάνα: να σχηματίσουμε μια βασισμένη σε στέιους όπωσδήποτε βάσεις γνώμη για πρόσωπα και πράγματα λογοτεχνικά, ύστερ' από τούς έντιφατικούς δογματισμούς που άκούη καθμέρα.

ΤΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΜΑΣ

Ειζόνα της σύγχυσης για τις λογοτεχνικές μας άξίες παρουσιάζουν τα Νεοελληνικά άναγνώσματα, είδος Άνθολογίας, που δίνουμε στα χέρια τών παιδιών και τών έφήβων μας. Άραδιάζονται στα κουπουρού πιουμένα έργα δοκιμών λογοτεχνικών και δημοσιογραφικών ποησιολογήματα γραμμένα πάνω στο γόνατο. Κι όλα με το ίδιο παρούσιασμα και τις ίδιες άξιώσεις.

Παλαισιπονται συγγραφείς και ποιητές άξια: ως ο Ψυχάρης, ο Ταγκόπουλος, ο Παρορίτης, ο Καμπύσης, ο Έριμονας κ. ά. και φηγουράδουν έφημεροδωγράφοι της σειράς, που δέν έχουν ιδέα πών από τέχνη του λόγου.

Στάξιοθόνητα αυτά βιβλία, τα «έγκυμονήματα», άπαντας ύλας τις νεοελληνικές γλωσσικές αθαιρησίες, δηλ. άρχαίτσοσα, έντροκαθαρεύουσα, καθαρεύουσα, μηχτή, δημοτική, έντροδημοτική, ιδιωματική κτλ. Και τι βλάβη τ'σο στο πνεύμα όσο κα στή διαμόρφωση του χαρακτήρα διορίζει η γλωσ-

πική αυτή άναρχία, κάθε παιδαγωγός δὲ διακο-
λεύεται μὲ θλίψη βαθειά νάναμετρήση.

Τά πὸ πολλά ἀπὸ τὰ περιεχόμενα τῶν ἐκλογῶν
αὐτῶν εἶναι ἀμοιρα ἀπὸ κάθε καλλιλογικῆ ἀρετῆ,
ἀληθινά βαναυσογραφήματα. Μά μήπως καὶ ἀπὸ
παιδαγωγικῆ ἢ μορφωτικῆ ἀποψη στέκουν ἀρκετά
ἀπ' αὐτά :

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ

Εἶναι ἀπαραίτητο στὸ λογοτέχνη νὰ μὴ παρα-
βλέπη ποτὲ τὸ νόμο τῆς προσαρμογῆς. Τὰ γραφό-
μενά του πρέπει νὰ βρίσκουν ἀληθινὴ ἀνταπόκρι-
σὴ στὴν ψυχὴ τοῦ λαοῦ του, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ λαί-
κίζουν εἰς βίαιος τῆς τέχνης. Ἀνάγκη νάναμαί-
ωνουν ἐκεῖ μέσα ἐρεῖσματα, «προσλαμβάνουσας» πα-
ραστάσεις, γιὰ νάναμοιῶνουνται εὐκόλα καὶ νὰ
μποροῦν νὰ προκαλοῦν συγγίση καὶ ἀνάτα-
ση. Στὸν λαοῦ μας τὴν ψυχὴ ἔχουν μιλήσει: δη-
μοτικὰ τραγούδια, ἐκκλησιαστικὴ ποίηση, ἔθνικες
παραδόσεις πρώτα-πρώτα ὕστερα θαμποὶ σχολικοὶ
ἀντίλαλοι ἀπὸ τὴ Βυζαντινὴ καὶ ἀρχαία ζωὴ τοῦ
ἔθνους καὶ ἀνάγκαις ἐπιδράσεις περισσότερο ἐξω-
τερικῆς (ποὶ τίς μαίμουδίσαινε) καὶ ἐλάχιστα πνευ-
ματικῆς (ποὶ δὲν τίς καλοχονέψαινε) ἀπὸ τὴ σύγ-
χρονη Εὐρώπη. Ἀπάνω σ' αὐτὸ τὸ πεντάεδρο ψυ-
χικὸ περιεχόμενο πρέπει νὰ στηριχθῆ καθε μᾶς
δημιουργία, γιὰ νὰ μὴ ἡς εἶναι τέλεια ἀπροσαρ-
μοστη καὶ ξένη. Ἀντιγράφοντας τοὺς ξένους ὁ λο-
γοτέχνης μας δίνει, κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν ἐκφραση,
λιθαράκια στὸ λαὸ μας, ποὺ τοῦ γυροῦσι ψωμί.

ΝΙΧ. Γ. Π. ΤΡΙΔΗΣ

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Αὐτόνομος κατάντησες λοιπὸν ὄργανισμός
μὲ δεκαπέντε πόντους καὶ μὲ μισὸ Γρουπάρι.
καὶ ἐνὸ σιμόνει σιμόνινας, σωστὸς κατακλιμαγός
τοῦ ἐπὶ καὶ τὰ κοιπέλια σου φοριχτὸ θά συνεπάρη,
οἰχτήρες στοὺς διορισμοὺς καὶ στὸ πινυὸ ρουσαφεῖ
καὶ τὸν σφεδίων τοῦ Μελά δὲ στέργεις τὴ μελέτη.

ΣΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ ΑΘΗΝΑΙΑ

Τίς βίξαιτίς σου εἶδαινε σὲ ἀλόγους καὶ λογίους
καὶ ἀπ' ὅσα σοῦ εἶπαν ἔλειπε μιὰ γνῶμη καὶ μιὰ ἰδέα.
Σ' ὄλους τοὺς ἦχους σοῦ ἔφυλλαν τοὺς ἴσιους καὶ
πλαγιούς
ποὺ εἶναι πρόσωπα σοφά, μεγάλα καὶ σπουδαία.

Ο ΔΙΑΣΙΜΟΣ

Ὁ διάσιμος Μενάρδος
τῶν «Επιγραμμάτων» βάρδος
στὴν ἐφρετινὴ σαξόν.
καὶ ἐλεγκτῆς τῶν Τραπεζῶν
τοὺς ποιητῆς ταξινόμει σ' ὅποια τοῦ ἀρέσει κλάση
καὶ γάπα δεχεται γερὴ ἀπὸ τὸ Μαλακάση.

ΠΙΚΡΑΓΚΑΘΗΣ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΣΤΡΑΤΗ ΜΥΡΙΒΗΛΗ: «Ἡ Ζωὴ ἐν Τά-
φῳ», 1930.

Μέσα στάναρδιμματα βιβλία, ποὶ σφενονίζου-
νε κάθε τόσο τάεινιητα τυπογραφικὰ πιστήρια τῆς
πάνσοφης Ἑλλάδας, κανεὶς δὲν πρέπει νάναρηθεῖ
ποὺ στὰ δάχτυλα τοῦ ἐνὸς μονάχα χερτοῦ μετριοῦ-
νται ὅσα ἀξίζει τὸν κόπο νάνασκολήσουνε σοβαρὰ
ἔναν ἀνθρώπου ποὺ νιώθει καὶ ἐνδιαφέρεται ἀλη-
θινὰ γιὰ τὴν πνευματικὴ ἀνδιση τοῦ τόπου του.

Φωτερὸ πετράδι ἀνάμεσα στὶς ἀμέτρητες ψευδι-
νες χάντρες εἶναι τὸ νεὸ βιβλίον—πολεμικὸ ρομάν-

τζο τὴ φορὰ αὐτῆ—τοῦ δυνατοῦ Λέσβιου λογοτέ-
χνη, τοῦ Στρατῆ Μυριβήλη. Θά διαβαστεῖ ἀχόρ-
ταγα καὶ θά κάμει ἐντύπωσι ἐσχωριστῆ ὄχι μονα-
χα στὸν τόπο μας. Χωρὶς ἄλλο θά τὸ χαροῖνε καὶ
σὲ κείνες τίς χώρες, ποὺ παρουσιάζου-
νε σήμερα τὴν πὸ ἀξιοσημείωτη πνευματικὴ ζωὴ καὶ τὸν πὸ
ζωηρὸ φιλολογικὸ ὄργανισμὸ.

Ἡ Ζωὴ ἐν Τάφῳ—ἡ ζωὴ μέσα στὸ χαράκι-
μα. Εἶναι πενήντα τόσες ἱστορίες βγαλμένες ἀπὸ
τὰ χαρτιά ἐνὸς λοχία.—τοῦ Ἀντώνη Κωστούλα—
ποὺ ἔγραψε τίς ἐντύπωσες του ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ
πολέμου στὴν ὀγαπημένη του.

Ὁ Μυριβήλης στὸ πολυσέλιδο τοῦτο βιβλίον τοῦ
δείχνει ὅλα τὰ χαρίσματα, ποὺ τὸν ἀνεβάζου-
νε στὴν πρώτη γραμμὴ τοῦ συγγραφέα, ποὺ ξαίρει
μ' ἕνα δικὸ τοῦ ὁλότρελα τὸ ὄποιο νὰ
παρατηρεῖ, νάναλύει, νὰ συνθέτει, νὰ ψυχολογεῖ,
νὰ ζουγραφίζει.

Τὴ γλώσσα, ποὺ εἶναι ἡ καθάρια δημοτικὴ,
τὴ μεταχειρίζεται μὲ ζήνηση, μὲ ζωὴ, μὲ χροῖμα
στὴ γλαφυρῆ καὶ σμιλεμένη φράση του.

Ὁ συγγραφέας μας εἶναι γιὰ τὴν Ἑλλάδα ὅ,τι
ὁ Ρεινάρ, ὁ Ρέν, ὁ Βένερ γιὰ τὴν Εὐρώπη. Μὲ
τὴ σημαντικὴ διαφορὰ πὺς αὐτὸς δὲν περιορίζεται
μονάχα στὶς μονότονες καὶ φρικιαστικῆς περιγρα-
φῆς τοῦ πολέμου, ποὺ κουράζου-
νε καὶ σὲ ἀδιάκοπη
ἀγωνία κρατᾶνε τὸν ἀναγνώστη. Νησιώτης, λαοφι-
λικὴ αἰσθηματικὴ φύση, σὲ ξεκουράζει, σὲ γλυκαί-
νει, σὲ δροσίζει μὲ τὴν τρυφερῆ, τὴν ἀπαλὴ ἀφή-
γησή του, μὲ τὸ γοητευτικὸ καὶ ἀπείρητο ὄφρος
του. Ζεῖ μέσα στὸ χαράκιμα καὶ κάποτε τὸν
ἔχει τρυπημένο τὸ βόλι τοῦ ἔχτροῦ. Ἐ, τότε πιά,
περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ, γοργοπεταῖ ὁ
νοῦς του στὸ νησί ποὺ γεννήθηκε καὶ στὴν ἀγα-
πημένη του.

Γράφοντας μὲς σ' ἄμπρι τίς ἐντύπωσες του,
δὲν προσηλώνεται μονάχα στὰ θλίβερα περιστάτι-
κά τοῦ πολέμου. Ζητάει τὸ ξεκούρασμα τοῦ μυαλοῦ
καὶ τῆς ψυχῆς του τὰναγίλλισμα στὰ παλιά, τὰ-
ξέχαστα χρόνια, ποὺ περάσανε σὰ μιὰ μόνη μέρα
στὸ νησί του τὸ κανέμορφο. Στὸ νησί, ποὺ τόσο
πλοῖσια φουρνάου-
νε ἡ μυρτιά καὶ ἡ δάφνη καὶ τόσο
γλυκὰ σὲ μεθ' ὄνε τὰ θυμάρια τοῦ βουνοῦ καὶ τὰ
λουλούδια τοῦ κάμπου.

Μά πάνω ἀπ' ὅλα θέλει νὰ σβήσει τὸν καιρὸ
τῆς βασανισμένης νιότης του μὲ τὴ γλυκιὰ θήνηση
τῆς ὄνειρεμένης ζωῆς, ποὺ τοῦ χάριζε μὲ τὴν ἀγά-
πη τῆς τὴν ἔδωλε ἡ ἀκριβὴ κόρη, ποὺ τώρα κλαίει
τὸ χωρισμὸ του καὶ λιώνει καρτερώντας τον.

Ἀλήθεια, τὴν ἀγαπάει τὴ Λέσβο ὁ Μυριβήλης.
Τὸν τρελαίνει, μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς, τὸ θεῖο νησί
τῆς Σαπφῆς μὲ τίς ὁμορφῆς του τίς ἀρίφνητες.
Εἶναι, σημειῶνει κάπου, τόσο ἀκριβὴ ἡ Λέσβο γιὰ
καθέναν ποὺ τὴν αἰστάνθηκε μὲ ὅλο τῆς τὸν
ἀμέτρητο συναισθηματικὸ πλοῦτο, ποὺ δὲν μπορεῖ
παρὰ νὰ χτυποκαρδεῖ, ὅταν τὴ χάνει ἀπὸ κοντά
του. Ἀκόμη καὶ κάθε φορὰ, ποὺ στὰ καλὰ καθού-
μενα ἀκούσει τὴν μουροῦ ἐνὸς βαποριοῦ νὰ σφου-
ρίζει ἀπὸ τὴ θάλασσα, νιώθει τὴ θλίψη τοῦ χω-
ρισμοῦ νὰ ξυπνάει μέσα στὴν καρδιά του.

Κ. Μ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

Ι. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ: «Φύλλα στὸν Ἄνεμο»
Ποιήματα. Σελ. 125. Ἀθήνα 1930. Δρχ. 20.

Μετὰ τίς «Σκιές τῶν Ὀνείρων» καὶ τοὺς «Ὀ-
λέθρους» ὁ ποιητῆς καὶ συνεργάτης μας κ. Ι. Οί-
κονομίδης μᾶς ἔδωσε αὐτῆς τίς μέρες τὴν τρίτη
ποιητικὴ συλλογὴ του, μὲ τὸν τίτλο «Φύλλα στὸν
Ἄνεμο». Ἀμέσως—ἀμέσως ἀπὸ τὸ ἐσχωρισμὸ καὶ
τὴν κατάταξη ποὺ κάνει στὸ βιβλίον ὁ ποιητῆς,
φαίνεται ἡ ἐσχωριστῆ του σ' αὐτὸ ἀγάπη καὶ φρον-
τίδα—φροντίδα ποὺ δὲν κάνει καθόλου στὰ χαμένα
γιατὶ τὸ βιβλίον αὐτὸ εἶναι καὶ τὸ καλύτερο ἀπ'
ὅσα μᾶς ἔδωσε ὁ Οἰκονομίδης ἀλλὰ καὶ τὸ ἀριώ-
τερο μέσα στὰ τελευταία τῆς ποιητικῆς φουρνιάς.

Μιὰ ἀπαλότατη πνοή, μυρωμένη ἀπὸ τ' ἀρώμα-
τα τῶν βουνῶν καὶ τῶν κάμπου, πνέει μὲσ' ἀπ' ὁ-

λους τους στίχους της συλλογής. Ἡ σκέψη και τὸ αἶσθημα σμίγει παντοῦ μὲ τὴ φύση, πηγάζει ἀπ' αὐτή. Ἡ φυσιολατρικὴ τάση φαίνεται σὲ κάθε γραμμῇ. Τὸ ἦπαιθο παρουσιάζεται σὺν μιᾷ ἀπολύτρωσι. Καὶ μέσα ἀπὸ τὴ βουή και τὴν παραζάλη τῶν σημερινῶν κοσμοπόλεων, ὁ πνεῦμα τοῦ ποιητῆ ξεφεύγει κι ἀποζητάει τὴς ἐρημιᾶς, γιὰ νὰ ξεκουραστῆ και νὰ συγκεντρωθῆ σὲ ἀπόκοσμοις λογισμοῦς.

Σπάνια τότε βλέπουμε νὰ ἐκφράζεται μὲ δύναμη, νὰ χροματίζει χτυπητὰ τὴς εἰκόνας του, νὰ πάλλεται ὀλόκληρος ἀπ' τὸ ξεγέλισμα τῆς ζωῆς. Ἡ τέχνη του δὲν εἶναι τὸ βουρὸ γοργοπόταμο ποῦ σκορπίζει παντοῦ τὸ θόρυβο και ξυπνάει τὸν κοιμισμένο ἀντίλαλο τῆς ἐρημιᾶς. Εἶναι τὸ σιωπηλὸ μουρμουριστὸ ρυάκι ποῦ πλέκει μὲ τὸ φῶς τὴν χροσταλλένια του νταντέλλα και κάνει τὴς ὄχτες του νὰ σκεπαστοῦν ἀπὸ μικρὰ μυριόχρωμα λουλουδάκια και ἀπὸ τρυφερὰ μυριόσχημα φυλλαράκια.

Χλωμὸ τὸ δεῖλι σβένεται στὴ ράχη
τοῦ ἀντικρυνοῦ βουνοῦ κ' ἡ μέρα γέρνει
στὸ μονοπάτι ἡμεῖς οἱ δυὸ μονάχοι
και πάμε... και τὸ βῆμα ποῦ μᾶς φέρνει;

Σκύβει πεστὸ βαρὺ τὸ χρυσὸ στάχι,
μὰ τὸ δρεπάνι ἀργεῖ και δὲν τὸ παίρνει
τρελλὸς ὁ Μᾶης περνᾷ και μεῖς μονάχοι
περνοῦμε... και τὸ βῆμα ποῦ μᾶς φέρνει;

Τὰ νιάτα... πῶς ἐδιάρηξαν τὰ νιάτα!
τὴ λύπη τοῦ χαμοῦ τους ἔχω μόνο,
τὴ λύπη και τὸν ἄσκοπο τὸν νόνο...

Και τώρα, ποῦ νὰ στρέβει ἀρχίξ' ἡ στράτα,
στὸ τελευταῖο τὸ δεῖλι ἐσὺ μαζί μου
μὲ ὄνειρα ἀποκοιμίζεις τὴν ψυχὴ μου.

Μιὰ ταπεινὸσύνη ξεφεύγει ἀπὸ τὸ ἔργο αὐτό, μιὰ ταπεινὸσύνη ποῦ χαρακτηρίζει σχεδὸν κάθε ἐργασία τοῦ ποιητῆ. Ὡς τοῦτο νὰ μὴν εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸ τῶν μεγάλων ἐργῶν τῆς τέχνης. Ἡ θεία σπιθα τῆς αἰωνιότητος δὲν κρύβεται βέβαια στὴ στάχτη, μὰ ξεπετιέται και λάμπει κι ἀνάβει πυρκαγιές. Μὰ κ' ἡ καθημερινὴ ζωὴ ποῦ περνᾷ ταπεινὰ και χάνεται και σβήνει, ἡ φροντισμένη τέχνη ποῦ δὲν εἶναι ὡστόσο και πάντα μεγαλόπνοη, ἀφήνει τὸ σπῆρο της γιὰ τὸ μέλλον ποῦ θὰ λάμψει μιὰ μέρα μπρὸς στὰ μάτια μιᾶς καινοῦργιας γενιάς.

Ἀπὸ τὰ ὀραιότερα και πρὸ συγγινημένα τῆς συλλογῆς αὐτῆς εἶναι τὰ ποιήματα τῆς σειρᾶς «Σ' ἐκείνη ποῦ ἔγινε Γυναίκα μου» και «Στὰ Μονοπάτια τῆς Ἀττικῆς», χωρὶς ν' ἀποκλείσουμε στροφές και στίχους ἀπὸ τὴς «Μυστικῆς ὄρας», «Νοσταλγίες», «Σονέττα» κ.τ.λ.

Ἀρκετὰ ἀπὸ τὰ παραπάνω ἔχουνε πρωτοφανεῖ σὲ παλιότερους τόμους τοῦ «Νουμά».

ΗΒΗΣ ΚΟΥΓΙΑ (ΜΕΛΙΣΑΝΘΗΣ): «Φωνεῖς ἐν τὸ μου». Ποιήματα. Ἀθήνα, Μᾶης 1930.

Πρωτοφανέρωτη σιχαλλέχτρα ἡ Μελισάνθη μᾶς παρουσιάζει ἕνα βιβλίον μὲ τρυφερὰ και συγγινημένα τραγοῦδια. Ἡ ψυχὴ της τρέμει στὸ ἀντίκρουσμα τῆς ζωῆς και τοῦ κόσμου και ἠλιόλαση πετᾷ γύρω ἀπὸ τῆς καρδιάς της τ' ἄλινα ἄνθη. Τὰ βουῖσμα τῶν φτερῶν της εἶναι αὐτὸ τὸ τραγοῦδι της. Ἡ φύση, ἡ μουσικὴ, τὰ ὄνειρα, οἱ ἐλπίδες μιᾶς αἰσταντικῆς καρδιάς γίνονται στίχοι, ποῦ μέσα τους μαντεύει κανεὶς μιὰ μελωδία ἀνείπωτη και μιὰ χιμαίρα νοσταλγίας γιὰ εὐτυχίς ζηλεμένες.

ΠΕΡΙΚΗ ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ: «Κερδία». Ἀθήνα, 1930.

Ἐίκοσι πέντε μῦθοι τοῦ Αἰσώπου, μεταφρασμένοι στὴ γλώσσα μας, μὲ τέχνη και περιστρία ἐκπέμεια.

Ὁ κ. Παπαχριστοδούλου ποῦ ἔχει τόσο μελετήσει τὸ φιλολογικὸ αὐτ' εἶδος, παρουσιάζει ἔργο ἀληθινὰ ἀξέπαινο, γιὰτι μὲ ἄπλα μέσα κατορθώνει και μπαίνει στὴν οὐσία τοῦ διδαχτικοῦ μῦθου, τὸν ζωντανεύει, τὸν ἐμψυχώνει, τὸν συγχρονίζει και μᾶς τὸν παραδίνει ντυμένο τὸ φόρεμα τοῦ στίχου και τῆς δημοτικῆς μας γλώσσας. Ὅσοι δασκάλοι θελήσανε νὰ διδάξουνε ἢ μεταφράσουνε τοὺς Αἰσώπειους μῦθους δὲν καταφέρνανε νὰ δώσουνε παρά μονάχα μιὰ ἰδέα τῆς ἐργασίας τοῦ ἀρχαίου σοφοῦ. Ὁ κ. Παπαχριστοδούλου καταπιάστησ' τὴ δουλειὰ μὲ ἀγάπη κ' ἐνθουσιασμό και τάποτελέσματα τότε δικαιοῦσανε.

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Τὸ ἐρχόμενο φύλλον τοῦ «Νουμά» εἶναι τὸ τελευταῖο αὐτῆς τῆς χρονιάς. Συμπληρώνεται δηλαδὴ μ' αὐτὸ ὁ ΚΒ' τόμος. Θὰ γνωλογοῦσῆτε τὸ Νοεμβρὸν και θάχει ἀνάμεσα στ' ἄλλα διαλεχτὰ του περιεχόμενα—ποιήματα τοῦ Κώστα Κόντου ἀπὸ τὴ σειρά «Τραγοῦδια τοῦ Χοροῦ», Λυρικῆς Σάτιρες τοῦ Γ. Ζερβοῦ, στίχους τοῦ Ἡβου Δελφοῦ, τοῦ Γεώργου Στανφοῦλου κ. ἄ.—και μιὰ ἀριστοφυγματικὴ μετάφραση τοῦ «Ἕγνον στὴ Βιομηχανία» τοῦ Zogmann, κανομένη ἀπὸ τὸ Θ. Σκουφλί.

Στὸ ἐρχόμενο θὰ δημοσιευτῆ κι ὁ πίνακας μὲ τὰ περιεχόμενα αὐτῆς τῆς χρονιάς.

— Στὸ θεατρικὸ τοῦ Παγχαριστοῦ παίχτηκε ἀπὸ θίασο νέων ἠθοποιῶν ὁ «Κύκλωπις» τοῦ Ἐδριπιδῆ στὴ γνωστὴ ὀλοζώντανη μετάφραση τοῦ Πάλλη. Ἡ μετάφραση χαιρετίστηκε μ' ἐνθουσιασμό ἀπὸ τὴν Κριτικὴ και κατακρίθηκε μονάχα ἀπὸ τὸν Ἄλκη Θυλό στὴ «Νέα Ἔστια» ὡς... μὴ συγχρονισμένη. Στὸν πολὺ προχωρημένο κριτικογράφο ἀπεφώνονταν ἀπὸ τὸν κ. Πάλλη μερικὸι νόστιμοι και... συγχρονισμένοι στίχοι. Ἀημοσιεύονται στὴ σημερινή.

— Σὲ χοιμή, καλλιτεχνικὴ ἔκδοσι, μὲ σκίτσα και εἰκόνας τοῦ Βάσου, βγήκανε τὰ διηγήματα τοῦ Βισάνθη «Μερικὸι Μετανάστες». Τὰ συστανοῦμε στοὺς ἀναγνώστες μας.

— Ὁ δικός μας Θανάσης Κατραπάνης τῆς Πόλης.—ἕνας ἀπὸ τοὺς καλιότερους και πιστότερους φίλους και συνεργάτες τοῦ «Νουμά»—τύπως ἕνα βιβλιαράκι μὲ στίχους του ποῦ φέρνουνε τὸν τίτλο «Ἕγνος στὴ Γυναίκα—Ἀγροτικὰ— και Παροιμίαι». Καὶ τὰ τραγοῦδια αὐτὰ τοῦ Κατραπάνη εἶναι γραμμένα στὸν παλιὸ γῶμο τόνο: Ἀπλὰ, τρυφερὰ, συγγινημένα. Τὰ καταχαρίζαμε, ἀλήθεια.

— Ἀπὸ τὸ περιοδικὸ «Ἐπιθεώρησι τοῦ Debrecen» τυπώθηκε σὲ ξεχωριστὸ φυλλάδιο ἡ διάλεξι ποῦ ἔκανε στὴν αἴθουσα τῆς Οὔγγριζῆς Ἀζιδημίας γιὰ τὸν Παλαμά ὁ γνωστός Ἑλληνοστῆς και φίλος Ἀντρέας Χόρβαθ.

Ἀναλύεται σύντομα και χαρακτηριστικὰ τὸ «Ἔργο τοῦ ποιητῆ τῆς Ἀσάλειτης Ζωῆς» και μᾶς δίνονται ὀραιότερες μεταφράσεις ἀπὸ τὴς «Ἐκκετό Φωνές» τῆς Λύρας, τὴς «Πατρίδες» και τοὺς «Ἰαμβους και Ἀνάπαιστοις».

— Πέθανε κι ὁ Νίκος Βέλμος, ἰδιόρρυθμος τύπος τῆς παλιᾶς Ἀθήνας, λίγο ἠθοποιός, λίγο λόγιος και περισπούτερο διασκευστικὸς τῶν δραμάτων τοῦ Σαίξπηρ ἀπὸ τὴς μεταφράσεις τοῦ Λαμράλη και μεταφραστῆς ποιημάτων ἀπὸ τὴν καθαρῆνους στὴ δημοτικὴ. Τελευταῖα, τὸ σπιτάκι του τῆς ὁδοῦ Νικοδημίου τὸ εἶχε μετατρέψει σὲ ἀληθινὸ «Ἀσπλο Τέχνης».

— Ὁ Κώστας Φυλιγγός ἀπὸ τὴ Μυτιλήνη, ἔχει ἔτοιμη και θὰ τυπώσῃ μετάφραση σὲ στίχους τοῦ «Ἰώβ» τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης μὲ σοφὸ πρόλογο και σχόλια. Γνωστὴ εἶναι κ' ἡ καλιότερη ἐργασία του ἀπάνω στὸ «Ἄσμα Ἀσμάτων».

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1841

Κεφάλαια Μετοχικά καὶ Ἀποθεματικά Δρ. 1.205.000.000.—
Καταθέσεις (τῆ 30ῆ Ἰουνίου 1929) • 6.900.000.000.—

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΘ' ΟΛΗΝ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΝ ΕΝ ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ, 51 MAIDEN LANE
ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΝ ΣΙΚΑΓΩ, 33 S. CLARK STREET.
ΑΝ ἈΠΟΚΡΙΤΑΙ ΕΙΣ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΧΩΡΑΣ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἐκτελεῖ πάσης φύσεως τραπεζικὰς ἐργασίας
εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὸ ἐξωτερικὸν ὑπὸ ἐξαιρετικῶς συμφέροντιος ὄρους.

Δέχεται καταθέσεις (εἰς πρώτην ζήτησιν, ἐπὶ προθεσμίᾳ καὶ ταμιευτηρίοι) εἰς
δραχμὰς καὶ ἕνα νομίσματα μὲ λίαν εἰσὶνικὰ ἐπιτόκια.

HELLENIC BANK TRUST COMPANY
NEW-YORK, 51 MAIDEN LANE

Ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, συμφώνως μὲ τοὺς νό-
μους τῆς Πολιτείας τῆς Νέας Ὑόρκης, πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἐν Ἀμερικῇ Ἑλλήνων.

Κεφάλαια ὀλοσχερῶς καταβεβλημένα . . . \$ 1.500.000.—

Τὸ Ταμιευτήριον
τοῦ λαοῦ

Ἡ ΛΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Ἀσφάλεια χρημάτων - Συμφεροντεῖς ὄροι
Ταχίστη διεκπεραίωσις τῶν συναλλαγῶν.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Κυκλοφορία 1841 ΤΩ ΑΣΙΘΕΙΑ

Κατάσταση Μεσοκινή και Αποθεματικά Δε 1.302.000.000.-
ΤΟ ΝΕΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ Μ. ΒΙΣΑΝΗ

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΕΞ-ΕΛΛΗΝΙΣ
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΘ' ΟΜΗΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΠΡΑΚΤΟΡΙΟΝ ΕΝ ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ 51 MADISON SQUARE
ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΝ ΣΙΚΑΓΩ 33 S. CLARK STREET

“ΜΕΡΙΚΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ,”

Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος εκδίδει το βιβλίο “ΜΕΡΙΚΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ” του Μ. ΒΙΣΑΝΗ, το οποίο περιλαμβάνει μελέτες και φωτογραφίες που αποκαλύπτουν την κατάσταση των μεταναστών στην Αμερική και στην Ευρώπη. Το βιβλίο είναι γραμμένο με απλό και κατανοητό ύφος, και είναι απαραίτητο για όλους τους Έλληνες που ενδιαφέρονται για την ιστορία της πατρίδας.

HELLENIC BANK TRUST COMPANY
ME ΒΙΒΛΙΕΣ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ

ΤΟΥ ΖΟΓΡΑΦΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΒΑΣΣΟΥ
52 ΚΑΡΔΙΑΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΥ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

“Η ΣΩΣΗ ΕΝ ΤΑΦΩ,”
ΑΣΠΑΤΗΝΙΑ Η

Εκδόσεις Κρητικής Βιβλιοθήκης
Το βιβλίο “Η ΣΩΣΗ ΕΝ ΤΑΦΩ” του Α. Α. ΑΣΠΑΤΗΝΙΑ Η περιγράφει την ιστορία ενός Έλληνα που σώζεται από τον θάνατο κατά τη διάρκεια του πολέμου. Το βιβλίο είναι γραμμένο με απλό και κατανοητό ύφος, και είναι απαραίτητο για όλους τους Έλληνες που ενδιαφέρονται για την ιστορία της πατρίδας.

Το συσταίνουμε θερμά σ' όλους τους αναγνώστες μας που θέλουν να αποκτήσουν ένα πραγματικά καλογραμμένο βιβλίο.